

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника»**

Навчально–науковий Інститут мистецтв

Кафедра методики музичного виховання та диригування

**EUROPEAN CREDIT TRANSFER SYSTEM
ECTS – ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ**

**Галузь знань – 01 - Освіта
Спеціальність 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)
За предметними спеціалізаціями
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти**

Івано-Франківськ – 2018

ЗМІСТ

1. ВСТУП – ЩО ТАКЕ ECTS?
- 2.ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА КАФЕДРИ ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ
- 3.ІНФОРМАЦІЯ ПРО КАФЕДРУ
- 4.СКЛАД КАФЕДРИ
5. КОПІЇ ДІЮЧИХ ЛІЦЕНЗІЙ НА НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ТА СЕРТИФІКАТІВ ПРО АКРЕДИТАЦІЮ
- 6.ПЕРЕЛІК СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ОБСЯГУ ТА ТЕРМІНУ НАВЧАННЯ
- 7.ФАХОВЕ СПРЯМУВАННЯ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
8. ІНФОРМАЦІЯ ПРО МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНУ БАЗУ
9. ОСНОВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ І НАВЧАННЯ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ
- 10.СПОСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ
- 11.АКАДЕМІЧНИЙ КАЛЕНДАР
12. ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
13. КОПІЯ РОБОЧОГО НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ
14. АНОТАЦІЇ ДИСЦИПЛІН
15. ВСТУПНІ ВИПРОБОВУВАННЯ ТА КОНКУРСНИЙ ВІДБІР.

1. ВСТУП – ЩО TAKE ECTS?

Офіційне визнання навчання та дипломів про вищу освіту є необхідною передумовою створення відкритого Європейського освітнього простору, в якому студенти та викладачі могли б пересуватись без перешкод.

Європейська кредитно-трансферна система (European Credit Transfer System – ECTS) – це система, яка розроблена для забезпечення єдиного загальноєвропейського підходу до оцінювання та порівняння навчальних досягнень студентів, що навчаються в різних вищих навчальних закладах, та їхнього академічного визнання.

За своєю суттю ECTS не регулює змісту, структури або еквівалентності освітньо-професійних програм. Ці питання відносяться до питань якості і визначаються самими навчальними закладами. ECTS забезпечує прозорість і сприяє визнанню освіти.

ECTS базується на трьох ключових елементах: на інформації щодо навчальних програм та здобутків студента, на взаємній угоді між навчальними закладами-партнерами і студентом та використання кредитів ECTS з переліком оцінок з дисциплін, які характеризують виконану студентом як аудиторну, так і самостійну навчальну роботу.

Ці ключові елементи приводять в дію шляхом використання трьох основних документів: інформаційного пакета, угоди (контракту) студента та вищого навчального закладу і переліку оцінок з дисциплін.

Інформаційний пакет містить інформацію про навчальний заклад, його навчальні структурні підрозділи (інститути, факультети, кафедри), організацію та структуру навчального процесу в цілому та окремих дисциплін, іншу корисну інформацію.

Угода (контракт) на навчання обумовлює всі питання щодо навчальних програм, терміну та порядку проходження навчання, прав та обов'язків студента і вищого навчального закладу тощо.

Перелік оцінок з дисциплін показує здобутки студента у спосіб, який є загальнозрозумілим і може легко сприйматися в різних навчальних закладах, для чого використовується таблиця переходу від оцінок за багатобальною шкалою до оцінок за національною шкалою та шкалою ECTS.

Результати освоєння дисципліни оцінюються у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS.

2. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА КАФЕДРИ

а) Адреса:

навчальний корпус Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені В.Стефаника», вул. Ак. Сахарова, 34 / а, м. Івано - Франківськ, 76000

б) Контактні телефони

тел. (0342) 52-34- 29; 52-34-30

с) Інформація про керівництво кафедри

Завідувач кафедри:

кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України Серганюк Любов Іванівна

тел./факс (0342) 52-34-29

e-mail: **khd@pu.if.ua**

Поштова скринька: **khd@pu.if.ua**

3.ІНФОРМАЦІЯ ПРО КАФЕДРУ

Історичні витоки кафедри відносяться до створення одного із перших в Україні музично-педагогічного факультету Івано-Франківського педагогічного інституту у 1966 році, на базі якого в 1967 році сформувались дві кафедри – теорії, історії музики і гри на музичних інструментах та кафедри методики музичного виховання, співів і диригування. Першими викладачами диригентських дисциплін були:

доцент Пащенко В.І., Зварун В.І., Гринишин М.П., Коломієць А.Г., Баландін Л.Ю., Доронюк В.Д., Долчук Р.О., Величко Г.Г. У 2001 році музичний факультет став основою для відкриття Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника, в структурі якого утворились нові чотири музичні кафедри. У 2016 році внаслідок реорганізації перейменовано на кафедру методики музичного виховання та диригування, яку очолила кандидат мистецтвознавства, професор, доктор філософії, заслужений діяч мистецтв України Серганюк Любов Іванівна.

Кафедра методики музичного виховання та диригування є випусковою за спеціальністю 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво). Формуючи у студентів необхідну суму знань, умінь і навичок з дисциплін диригентсько - хорового циклу, яка є необхідною умовою організації навчально-виховного процесу в хорових колективах, ансамблях, гімназіях, ліцеях, педагогічних коледжах, вищих навчальних закладах, професорсько-викладацький штат кафедри у складі 30 осіб має: двох заслужених діячів мистецтв України (Савчук В.Я., Серганюк Л.І.), трьох заслужених працівників культури України, доцентів Зваричук Ж.Й., Карась Г.В., Серганюк Ю.М.), двох заслужених артистів України (Молодій О.Р., Петрик М.В.), трьох професорів, двох докторів мистецтвознавства (Карась Г.І., Кіндратюк Б.Д.), Серганюк Л.І., вісім кандидатів мистецтвознавства, доцентів (Бардашевська Я.М., Дудик Р.В., Зваричук Ж.Й., Колубаєв О.Л., Новосядла І.С., Рудик М.М., Шегда Л.В., Ярошенко І.В.), двох кандидатів педагогічних наук (Таран І.М., Шуляр О.Д.).

Кафедра методики музичного виховання та диригування реалізує завдання по забезпеченню якісної освіти майбутніх спеціалістів в галузі диригування та викладання музичних дисциплін як умови її інтеграції в соціокультурний простір, розвитку конкурентоздатності на ринку праці. Склад кафедри працює над створенням навчально – методичних

комплексів по курсах навчальних дисциплін диригентського профілю та організації науково – дослідної роботи з актуальних проблем хорової педагогіки і виконавства.

Навчально – методична робота спрямована на підготовку спеціалістів по дисциплінах хорово – диригентських циклів, узагальнення і втілення в навчальний процес педагогічного і творчого досвіду викладачів, проведення відкритих занять та майстер – класів, впровадження мультимедійних засобів навчання. Викладачами кафедри видані методичні матеріали на допомогу студентам для організації самостійної роботи та виконання творчих завдань, бакалаврських, магістерських та дипломних робіт. На кафедрі організована робота науково - методичного семінару для викладачів. Тематика занять: Болонський процес та сучасні реалії, нові педагогічні технології в хорознавстві та у вузівській підготовці спеціалістів, поліхудожня освіта сучасних студентів тощо. Особлива увага відводиться самостійній роботі студентів: підготовці методичних матеріалів, завдань творчого характеру, проведенню консультацій і наданню допомоги по навчанню. Усі викладачі та концертмейстери кафедри здійснюють системні наукові дослідження у наступних галузях: хорове виконавство, хорова практика, теорія музичного виховання, музичне просвітництво, історія хорової музики, музичне краєзнавство.

Студенти та викладачі беруть участь у Всеукраїнських конкурсах диригентів, наукових олімпіадах, оглядах хорових колективів, відповідальних концертах та творчих звітах. Особлива увага звертається на роботу по комплектації контингенту студентів свого профілю. Налагоджена профорієнтаційна робота в загальноосвітніх школах, училищах в період педагогічної практики та під час виїзних концертів для молоді.

Кафедра співпрацює з Львівською національною музичною академією ім. М.Лисенка, Одеською національною музичною академією ім. О.Нежданової, ІМФЕ ім. М.Т.Рильського НАН України,

Всеукраїнською національною музичною спілкою, Спілкою композиторів України, Національним академічним ансамблем пісні і танцю «Гуцулія». Внаслідок тісної співпраці вирішуються питання якісної підготовки майбутніх фахівців через обмін досвідом, атестацію і стажування наукових кадрів, інформаційну та видавничу діяльність.

Професорсько – викладацький склад постійно бере участь в науково – практичних конференціях, Днях відкритих дверей вузу.

Історія кафедри ознаменована зустрічами з Народною артисткою України Ніною Матвієнко, Народною артисткою України, Лауреатом національної премії ім. Т.Шевченка, композитором Лесею Дичко, Заслуженим діячем мистецтв, диригентом Валерієм Матюхіним, Заслуженим діячем мистецтв, диригентом Ольгою Бенч – Шокало, докторам мистецтвознавства Стефанією Павлишин, Любов Кияновською та ін. Кафедрою підтримуються творчі зв'язки із ведучими хоровими колективами України, музичними організаціями. Серед працівників кафедри – випускники різноманітних престижних вузів нашої держави, котрі отримали високу професійну базу та ґрунтовні знання в галузі хорового виконавства.

На кафедрі працюють хорові колективи, які виконують навчальні функції (практикум роботи з хором) та беруть участь в державній атестації на здобуття освітньо - кваліфікаційних рівнів «Бакалавр» та «Магістр». Викладачі кафедри ведуть активну музично-просвітницьку роботу: тематичні програми, концерти, що стали традиційними заходами та сприяють популяризації українського хорового академічного співу.

4.СКЛАД КАФЕДРИ

СЕРГАНЮК ЛЮБОВ ІВАНІВНА – заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, доктор філософії, громадський діяч, хоровий та симфонічний диригент, піаністка, педагог, професор,

завідувач кафедри методики музичного виховання та диригування, член вченої ради Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника.

БАРДАШЕВСЬКА ЯРОСЛАВА МИКОЛАЇВНА - кандидат мистецтвознавства, викладач кафедри

ДУДИК РОМАНА ВОЛОДИМИРІВНА - кандидат мистецтвознавства, доктор філософії, доцент кафедри , керівник навчально-академічного жіночого хору Навчально-наукового інституту мистецтв.

ЗВАРИЧУК ЖАННА ЙОСИПІВНА – кандидат мистецтвознавства, заслужений працівник культури України, доцент кафедри, керівник мішаного навчально-академічного хору Навчально-наукового інституту мистецтв.

КАЗИМИРІВ ХРИСТИНА ТАРАСІВНА – викладач кафедри, здобувач наукового ступеню.

КАРАСЬ ГАННА ВАСИЛІВНА - доктор мистецтвознавства, професор кафедри.

КІНДРАТЮК БОГДАН ДМИТРОВИЧ – доктор мистецтвознавства, професор кафедри.

КОЛУБАЄВ ОЛЕГ ЛЕОНІДОВИЧ – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри, керівник виробничої практики кафедри та чоловічого навчально-академічного хору Навчально-наукового інституту мистецтв.

МАСКОВИЧ ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА – викладач кафедри, акадємнаставник студентської групи спеціальності «Музичне мистецтво», здобувач наукового ступеню.

МОЛОДІЙ ОЛЬГА РОМАНІВНА –заслужена артистка України, доцент кафедри.

НОВОСЯДЛА ІРИНА СТЕПАНІВНА- кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри.

ПЕТРИК МИРОСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ –заслужений артист України, доцент кафедри.

РУДИК МАРИНА МИКОЛАЇВНА – кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри, академнаставник студентської групи спеціальності «Музичне мистецтво».

САВЧУК ВОЛОДИМИР ЯРОСЛАВОВИЧ – заслужений діяч мистецтв України, доцент кафедри.

СЕРГАНЮК ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ – заслужений працівник культури України, доцент кафедри,, головний диригент академічного хору «Елегія».

ТАРАН ІРИНА МИХАЙЛІВНА –кандидат педагогічних наук,доцент кафедри.

ШЕГДА ЛІДІЯ ВАСИЛІВНА – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри.

ШУЛЯР ОРЕСТ ДМИТРОВИЧ - кандидат педагогічних наук,доцент кафедри.

ЯРОШЕНКО ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА - кандидат мистецтво-знавства, доктор філософії, доцент кафедри.

КОНЦЕРТМЕЙСТЕРИ:

БОДНАР НАТАЛІЯ МИХАЙЛІВНА - провідний концертмейстер

БУРДЕНКОВА УЛЯНА СТЕПАНІВНА - провідний концертмейстер

ДЗЬОБА НАДІЯ ДМИТРІВНА - провідний концертмейстер

КУФЛЮК ІРИНА БОГДАНІВНА – концертмейстер

МОЙСИШИН НАТАЛІЯ ПЕТРІВНА - концертмейстер

НОВИЦЬКА ІРИНА ПЕТРІВНА - провідний концертмейстер

РАЛЬКО ТЕТЯНА МИХАЙЛІВНА - провідний концертмейстер

СЕРЕДЮК ІРИНА МИРОСЛАВІВНА – концертмейстер

ЧИКИРИС ІННА ГЕНАДІЇВНА - провідний концертмейстер

ЯНУШ СТЕПАН ІВАНОВИЧ - провідний концертмейстер

ВИКЛАДАЧІ-СУМІСНИКИ:

МАНИК ВІТАЛІЙ ЮРІЙОВИЧ - відомий сучасний український композитор. Голова регіонального відділення Національної спілки композиторів України, старший викладач.

ПАВЛИК ЯРЕМА ВАСИЛЬОВИЧ - старший викладач кафедри, керівник хорових колективів Івано-Франківської області.

**5. КОПІЇ ДІЮЧИХ ЛІЦЕНЗІЙ НА НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ
ТА СЕРТИФІКАТІВ ПРО АКРЕДИТАЦІЮ**

**6. ПЕРЕЛІК СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ
ЗАЗНАЧЕННЯМ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ОБСЯГУ ТА ТЕРМІНУ
НАВЧАННЯ**

Галузь знань - 01 Освіта

Спеціальність - 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Спеціалізація –Музична педагогіка (за предметними спеціалізаціями)

Термін навчання – 3 роки, 10 місяців

Ліцензійний обсяг:

денна форма навчання – 140 осіб

заочна форма навчання – 140 осіб

Випускник спеціалізації «Музична педагогіка» готується до виконання педагогічних функцій в якості вчителя музичного мистецтва у загальноосвітніх школах, музичного керівника дошкільного закладу, викладача профільних дисциплін (фортепіано, струнні та духові інструменти, ударні, народні інструменти), до професійної діяльності в якості керівника хору і творчого колективу.

7. ФАХОВЕ СПРЯМУВАННЯ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Випускники ВНЗ повинні відповідати вимогам освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, які передбачають спеціальні уміння та знання, достатні для здійснення виробничих функцій певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у вказаних видах економічної діяльності, а саме:

- сольну концертно-виконавську діяльність;
- виконавську діяльність у складі хорів та ансамблів;
- педагогічну діяльність в спеціалізованих музичних навчальних закладах мистецької освіти (дитячих музичних школах, дитячих школах мистецтв, школах естетичного виховання, музичних, педагогічних та культурно-освітніх коледжах), загальноосвітніх навчальних закладах (дисципліна «музичне мистецтво»);
- організаційно-диригентську діяльність по керівництву мистецькими колективами (хор, ансамбль);

- науково-дослідну діяльність у галузі теорії та історії виконавського мистецтва.

Випускники ВНЗ повинні відповідати вимогам освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст, які передбачають спеціальні уміння та знання, достатні для здійснення виробничих функцій певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у вказаних видах економічної діяльності, а саме:

виконавська - здійснення цілісного процесу, спрямованого на організацію роботи в якості керівника хору і творчого колективу; підготовка і вдосконалення ансамблевого і хорового репертуару; репетиційна і публічна виконавська робота в умовах концертного залу і студії звукозапису;

викладацька - соціально-педагогічне і навчально-методичне здійснення навчального процесу в установах освіти;

культурно-просвітницька - створення у сфері своєї діяльності єдиного інформаційного середовища, що забезпечує формування і розвиток естетичних потреб і смаків усіх соціальних і вікових груп населення, створення на цій основі зацікавленої аудиторії слухачів; залучення цієї аудиторії до шедеврів вітчизняної і зарубіжної музичної культури, кращих зрізів народної творчості, класичного і сучасного мистецтва.

Випускник повинен уміти: організувати хоровий колектив, ансамбль; працювати з хором, маючи у своєму репертуарі різні твори класичної і сучасної, академічної і народної музичної літератури; співати в ансамблі (дует, тріо, квартет) камерні хорові твори класичної, сучасної і народної музики; співати в хорі і ансамблі; аранжувати музичні твори для хору і ансамблю; акомпанувати з транспонуванням в іншу тональність твори хорової, вокальної і інструментальної літератури; читати з листа музичну літературу, а також хорові партії; здійснювати педагогічну діяльність в загальноосвітніх, дитячих музичних школах, гуртках і студіях в якості викладача хорових дисциплін та музичного мистецтва.

Випускник повинен знати: принципи організації керівництвом хором, ансамблем; цілі, завдання, зміст, принципи, форми, методи і засоби навчання у сфері музичної освіти, методику викладання хорових дисциплін; особливості психології різних вікових груп тих, що навчаються; основи організації діяльності установ музичної освіти; активний хоровий і ансамблевий репертуар різних епох, жанрів і стилів. Випускники спеціальності хорове диригування повинні вміти: вирішувати педагогічні навчально-виховні, художньо-творчі завдання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, їх музичної підготовки; розвивати у процесі занять музичну культуру школярів; грати на музичних інструментах; професійно навчати хоровому і сольному співу, виразно диригувати хором; здійснювати змістовний аналіз музичного твору, емоційно й образно розповідати учням про музику і музикантів, події музичного життя; організовувати дитячі та самодіяльні хорові самодіяльні творчі колективи; читати з аркуша, транспонувати і підбирати по слуху музичні твори, аранжувати та інструментувати їх для різних виконавських складів; творчо проводити уроки музики у відповідності з метою, принципами і завданнями організації музично-виховної роботи в школі, здійснювати художньо-педагогічне спілкування з дітьми; аналізувати узагальнювати і використовувати у своїй роботі передовий педагогічний досвід у царині музично-естетичного виховання, критично оцінювати результати власної педагогічної діяльності, творчо підходити і впроваджувати нові освітні навчально-виховні технології.

Освітньо-професійна програма вищої освіти за професійним спрямуванням «Бакалавр» розрахована на 3 роки 10 місяців навчання та включає поглиблену фундаментальну, гуманітарну, соціально-економічну, психолого-педагогічну, спеціальну та науково-практичну підготовку. Програма забезпечує освіту за відповідним напрямком підготовки.

Характер вищої освіти за спеціальністю 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) забезпечується вивченням збалансованої системи гуманітарних і соціально-економічних, фундаментальних, а також професійно-орієнтованих навчальних дисциплін.

Освітньо-професійна програма бакалавра передбачає теоретичну, практичну та наукову підготовку.

Теоретична підготовка визначається навчальним типовим (робочим) планом спеціальності, в якому зазначається перелік основних навчальних дисциплін (загально університетських та професійно-практичних (фахових), до кожної з яких розроблені навчальна та робоча програми.

Практична підготовка включає проходження студентами педагогічної практики, яка є завершальним етапом формування вчителя музичного мистецтва та дає оцінку готовності фахівця до виконання функціональних обов'язків.

Практика має комплексний характер і передбачає забезпечення фахової діяльності за такими *напрямами роботи*:

1) викладацький – підготовка вчителя до забезпечення викладання базових, професійно-орієнтованих дисциплін зі спеціальності та методик їх викладання у закладах освіти;

2) організаційно-виховний – підготовка фахівця до організації виховної роботи в мистецьких закладах освіти;

4) науково-дослідний – підготовка фахівця до початого етапу як науковця-дослідника.

Завдання практики:

- ознайомлення зі специфічними особливостями педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва у закладах освіти;

- оволодіння уміннями та навичками організації навчально-виховної, методичної та науково-дослідницької роботи із учнями;

- організація науково-дослідної роботи в умовах педагогічної діяльності;

- виконання спеціалістом *функцій*: **викладача** профільних дисциплін спеціальності; **організатора позакласної роботи**.

Наукова підготовка передбачає організацію самостійної дослідницької діяльності студента, результатом якої є написання бакалаврської роботи.

Науково-дослідницький модуль включає:

- збір та опрацювання матеріалів з теми бакалаврської роботи;
- підготовка тез на студентську наукову конференцію;
- підготовка наукової статті до фахового збірника;
- консультування студентів із написання наукових доповідей, повідомлень, курсових робіт;
- аналіз та підготовка відзиву наукового керівника курсової роботи студента;
- узагальнення результатів власного наукового дослідження у формі рукопису бакалаврської роботи;
- подання науковому керівнику завершеного тексту бакалаврської роботи.

Бакалаврська робота є кваліфікаційним науково-практичним доробком, що містить науково обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, висновки та рекомендації і свідчить про спроможність студента самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань.

Тематика бакалаврських робіт визначається випускною кафедрою, затверджується її рішенням і доводиться до відома студентів на початку навчального року.

Студенту надається право обирати тему, визначену кафедрою, або запропонувати свою з обґрунтуванням доцільності її розробки.

Теми бакалаврських робіт пов'язані з напрямками основних науково-дослідних робіт кафедри.

Керівниками бакалаврських робіт є професори та доценти даної кафедри, а також провідні спеціалісти в галузі музичного мистецтва.

Виконання бакалаврських робіт проводиться за індивідуальними планами, схваленими кафедрою.

Захист бакалаврських робіт проводиться на відкритому засіданні кваліфікаційної комісії, затвердженої наказом ректора університету у встановленому Міністерством освіти і науки України порядку.

Особи, які успішно виконали програму підготовки бакалавра та пройшли випускну атестацію, отримують документи встановленого зразка про здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Освітньо-професійна програма

Бакалавр з освіти		
Обов'язковий блок		
Тип диплому та обсяг програми	Диплом бакалавра, 240 кредитів ЄКТС	
Вищий навчальний заклад	ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Навчально –науковий інститут мистецтв, кафедра методики музичного виховання і диригування»	
Рівень програми	НРК - 6 рівень, FQ-EHEA - перший цикл, EQF LLL - 6 рівень	
A	Мета (цілі) освітньої програми Забезпечити навчання в галузі Освіти із широким доступом до працевлаштування, підготувати студентів з особливим інтересом до музично-педагогічної, художньо-просвітницької діяльності для подальшого навчання. Забезпечити студентам здобуття знань, умінь та розуміння, що відносяться до галузі мистецької освіти, що дасть їм можливість виконувати свою роботу самостійно.	
B	Характеристика програми	
1	Назва галузі знань та спеціальності	01 Освіта. 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)
2	Фокус програми	Загальна освіта в галузі педагогіки та музичного навчання і виховання в загальноосвітніх навчальних закладах Акцент на забезпеченні підготовки професійних здібностей щодо самоорганізації, вміння самонавчатись, розвинути аналітичне мислення, приймати обґрунтовані рішення,

		здійснювати оцінювання та забезпечення якості виконаних робіт разом з вільним володінням іноземними мовами.
3	Орієнтація програми	Освітньо-професійна. Програма базується на сучасних наукових знаннях про цілі і цінності загальної музичної освіти, проблеми музичного навчання і виховання учнів як загальноосвітніх так і вищих навчальних закладів, традиційні та інноваційні підходи до їх вирішення засобами музично-педагогічно та художньо-просвітницької діяльності викладача музичного мистецтва.
4	Особливості програми	Міждисциплінарна та багатoproфільна підготовка фахівців з музичного мистецтва. Програма передбачає широку художньо-просвітницьку і концертну діяльність, участь у різноманітних фестивалях і творчих конкурсах, науково-дослідну роботу, виробничу та переддипломну практику.
5	Академічна кваліфікація	Бакалавр освіти
6	Професійна кваліфікація	Вчитель музичного мистецтва. Музичний керівник дошкільного закладу. Викладач музичного інструменту, методики музичного навчання.
С Складові професійної компетентності		
	Аналітична (C1) - здатність аналізувати, синтезувати, оцінювати, щоб виявляти педагогічні проблеми і виробляти рішення щодо їх усунення; здатність вчитися; автономія; здатність вдосконалювати власне навчання і виконання, включно з розробленням навчальних і дослідницьких навичок; набуття гнучкого мислення, відкритість до застосування музичних знань та компетентностей в широкому діапазоні можливих місць роботи та повсякденному житті.	
	Дослідницька(C2) - здатність до постійної та систематичної роботи, спрямованої на вдосконалення професійної музично-педагогічної майстерності, наполегливо досягати поставленої мети та якісно виконувати роботу у професійній музично-педагогічній сфері; виявляти логічну структуру і понятійний апарат незнайомого наукового тексту, вирішувати професійні завдання із застосуванням інформаційних технологій в професійній діяльності викладача музичного мистецтва (за видами); до наукової рефлексії та гуманітарної експертизи проблем музично-педагогічної освіти; до інтернаціонального охоплення специфіки складників музично-риторичного тезаурусу національних музичних мов; до розуміння еволюції культури та	

музичного мистецтва як відображення основних тенденцій суспільно-історичного розвитку країни.
Проектувальна (C3) - здатність і готовність розробляти моделі та готувати аналітичні звіти про сучасний стан музичної освіти рідною та іноземними мовами
Організаційна (C4) - здатність до розуміння естетичних учінь в музичній галузі та застосування їхніх положень у навчально-виховній діяльності; до оволодіння вміннями творчої розробки, змістовного наповнення та оформлення музично-виховних заходів (лекції-концерти, концерти, музичні бесіди, конкурси тощо); до опанування основних методів та способів вирішення комунікативних завдань професійної діяльності, вміння аналізувати логіку висловлювань реципієнтів з позицій норм толерантності та ефективної праці в педагогічному колективі; розуміти методологію проведення науково-педагогічних досліджень, вміння використовувати різні способи реєстрації наукових фактів, аналізувати і інтерпретувати матеріали спостережень, переводити наукові знання у площину практичного використання; здатність до міжособистісного спілкування; комунікаційні навички, здатність до самокритики, навички роботи в команді; навички планування та управління часом; уміння і здатність до прийняття рішень; здатність до ефективного комунікування та до представлення складної комплексної інформації у стислій формі усно та письмово, використовуючи інформаційнокомунікаційні технології та відповідні технічні терміни; вміння спілкуватися із нефaxівцями, певні навички викладання.
Контрольна (C5) - здатність і готовність здійснювати рецензування фактів, інформаційних повідомлень, творчих заходів, сучасного стану та розвитку музичної освіти.
Суспільна(C6) - набуття гнучкого способу мислення, який дає можливість зрозуміти й розв'язати професійні проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до усталених наукових концепцій; здатність спілкуватися усно і письмово, як рідною мовою, так й другою мовою; здатність до дотримання санітарно-гігієнічних норм та безпеки праці на робочому місці; до опанування основних методів та способів вирішення комунікативних завдань професійної діяльності, вміння аналізувати логіку висловлювань реципієнтів з позицій норм толерантності та ефективної праці в педагогічному колективі.здатність розуміти суспільні процеси і впливати на них; здатність ефективно проводити діяльність або виконувати певні функції, забезпечувати розв'язання проблем і досягнення позитивних результатів у галузі музичної педагогіки.
Діагностична(C7) - здатність до оволодіння основами філософії, логіки, психології, культурології, етики та естетики, педагогіки, соціології, екології та безпеки життєдіяльності, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, спрямовують її до етичних цінностей; володіння методологією (підходами, принципами і методами) розпізнавання проблеми, виявлення характерних ознак ситуації; застосування цих методів та принципів, аналіз соціальних об'єктів, процесів, ситуацій, проблем, випадків,

	що розпізнають деформації та встановлюють їх причини.
	Інформаційно-аналітична (C8) – здатність управляти художньо-педагогічною інформацією (здатність знаходити, аналізувати, систематизувати спеціально-професійну інформацію з різних джерел). здатність побудувати ефективну систему інформаційних ресурсів, необхідну для формування інформаційно-правової основи прийняття управлінських рішень у сфері музичної освіти.
	Правова (C9) – бути ознайомленим з основами Конституції України, історією України, володіти основами загальних гуманітарних та соціально-економічних наук, могли використовувати методи цих наук в професійній і соціальній діяльності; знати етичні і правові норми, що регулюють відносини людини з людиною, суспільством, оточуючим середовищем; мати наукову уяву про здоровий спосіб життя, володіти уміннями і навичками фізичного самовдосконалення; вміти дати психологічну характеристику особистості, інтерпретацію власного психічного стану, володіти простими прийомами психічної саморегуляції.
	Професійна (C10) - володіти культурою мислення, знати її загальні закони, логічно будувати свою письмову і усну мову; розуміти суть і соціальну значимість своєї майбутньої професії, володіти почуттям професійної відповідальності за результати своєї праці; бути здатним знаходити творчі рішення при реалізації професійних завдань, володіти культурою спілкування в художньо-творчому процесі.
	Комунікативна (C11) - здатність володіти навичками застосування іноземної мови в професійній та іншій діяльності; дотримання етичних принципів як з погляду професійної чесності, так і з погляду розуміння можливого впливу досягнень з музичної освіти на соціальну сферу; здатність цінувати різноманіття та мультикультурність.
Б	Результати навчання
1	володіння основами організації діяльності установ музичної освіти
2	володіння базовими знаннями в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; знаннями фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загальнопрофесійних дисциплін; в галузі музичного мистецтва, необхідні для освоєння загальнопрофесійних дисциплін
3	засвоєння цілей, завдань, змісту, принципів, форм, методів і засобів навчання у сфері музичної освіти
4	вміння застосовувати отримані знання при рішенні педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних задач з урахуванням вікових й індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей учнівських колективів і конкретних педагогічних ситуацій
5	розуміння особливостей психології різних вікових груп тих, що навчаються
6	вміння вирішувати педагогічні навчально-виховні, художньо-творчі завдання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, їх музичної підготовки
7	базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, що сприяють

	розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних та естетичних цінностей
8	знання вітчизняної історії, економіки й права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства
9	володіння принципами організації керівництвом хором, ансамблем;, методику викладання музичних дисциплін
10	володіння активним хоровим і ансамблевим репертуаром різних епох, жанрів і стилів
11	здатність розвивати у процесі занять музичну культуру школярів; грати на музичних інструментах; професійно навчати хоровому і сольному співу, виразно диригувати хором
12	здатність здійснювати змістовний аналіз музичного твору, емоційно й образно розповідати учням про музику і музикантів, події музичного життя
13	здатність організовувати дитячі та самодіяльні хорові самодіяльні творчі колективи
14	вільно читати з аркуша, транспонувати і підбирати по слуху музичні твори, аранжувати та інструментувати їх для різних виконавських складів
15	вміння творчо проводити уроки музики у відповідності з метою, принципами і завданнями організації музично-виховної роботи в школі
16	здатність здійснювати художньо-педагогічне спілкування з дітьми, знати основи наукових досліджень, педмайстерності, методики розвитку особистості учня засобами мистецтва
17	здатність аналізувати узагальнювати і використовувати у своїй роботі передовий педагогічний досвід у царині музично-естетичного виховання, критично оцінювати результати власної педагогічної діяльності, творчо підходити і впроваджувати нові освітні навчально-виховні технології
18	здатність розуміти системну методологію проведення науково-педагогічних досліджень; володіти базовими знаннями з музичної педагогіки, необхідних для засвоєння загально-професійних дисциплін з музично-педагогічної освіти.
19	вміння вести педагогічну роботу; визначати ступінь і глибину засвоєння навчального програмного матеріалу, прищеплювати учням навички самостійного опанування й поповнення знань
20	вміння застосовувати наукові методи побудови та аналізу навчально-виховного процесу у галузі музичного мистецтва, використовувати знання різних музично-педагогічних теорій професійного розвитку педагога-музиканта
21	вміння користуватися різноманітними методами і формами навчання, прогресивними прийомами керівництва навчальною, суспільною, творчою діяльністю учнівських колективів
22	здатність організовувати шкільні творчі колективи й керувати їх музично-виконавською діяльністю
23	вміння застосовувати конкретно-наукову методологію експериментального дослідження проблем процесу професійного музичного навчання; використовувати сталі теорії психолого-педагогічного діагностування якості музично-виконавської діяльності

24	здатність застосовувати сучасні технології психолого-педагогічного діагностування в галузі педагогіки мистецтва		
E	Перелік навчальних дисциплін та їх аноматії **		
Перший рік Обов'язкові дисципліни		Кредити ЄКТС	Семестр
O1	Історія України	3	11
O2	Музично -теоретичні дисципліни:	8	1-11
O3	Фахові дисципліни (диригування, хорове сольфеджіо, хоровий клас)	16	1-11
O4	Психологія загальна і вікова	9	1-11
O5	Педагогіка загальна і музична	5	11
Вибіркові			
B1	Іноземна моіва	2	1
B2	Хоровий практикум	3	1-11
B3	Музична психологія	3	1
B4	Методика аналізу хорових творів /Методика аналізу вокального твору	3	1
B5	Постановка голосу	3	1-11
B6	Спецінструмент	7	1-11
Другий рік Обов'язкові дисципліни			
O2	Музично -теоретичні дисципліни:	12	11-1У
O3	Фахові дисципліни (диригування, хорове сольфеджіо, хоровий клас)	17	111-1У
O4	Історія української культури	3	111
O5	Педагогіка загальна і музична	4	111
O6	Українська мова за професійним спрямуванням	3	1У
O7	Хорознавство	3	1У
Вибіркові			
B1	Іноземна моіва	2	111-1У
B2	Хоровий практикум	3	111-1У
B6	Спецінструмент	7	111-1У
B5	Постановка голосу	3	111-1У
B7	Вокальний ансамбль/Ансамблевий клас	2	111-1У
B8	Методика викладання фахових дисциплін	6	1У
Практична підготовка			
П1	Курсова робота з методики викладання фахових дисциплін	3	1У
Третій рік Обов'язкові дисципліни			
O2	Музично -теоретичні дисципліни:	12	У-У1
O3	Фахові дисципліни (диригування, хорове сольфеджіо, хоровий	20	У-У1

	клас)		
O8	Філософія	3	У
O9	Сучасні освітні технології та методика музичного виховання	3	У1
Вибіркові			
B1	Іноземна мова	3	У-У1
B2	Хоровий практикум	3	У-У1
B5	Постановка голосу	3	У-У1
B6	Спецінструмент	7	У-У1
B7	Вокальний ансамбль/Ансамблевий клас	2	У-У1
B9	Методика викладання фахових дисциплін	3	У
B10	Основи науково-дослідної роботи	3	У1
B11	Музична етнопедagogіка /Музичне краєзнавство	3	У1
Практична підготовка			
П2	Навчальна практика	3	У1
Четвертий рік Обов'язкові дисципліни		Кредити ЄКТС	Семестр
O3	Фахові дисципліни (диригування, хорове сольфеджіо, хоровий клас)		У11-У111
O9	Сучасні освітні технології та методика викладання	3	У11
Вибіркові			
B1	Іноземна мова	2	У11-У111
B2	Хоровий практикум	2	У11-У111
B6	Спецінструмент	5	У-У1
B7	Вокальний ансамбль/Ансамблевий клас	2	У11-У111
B12	Методика роботи в дошкільному закладі/ Методика роботи з хором	3	У111
B13	Філософія мистецтв // Етика та естетика	3	У11
B14	Менеджмент культури і мистецтв/Економіка підприємництва в галузі культури	3	У111
B15	Основи композиції /Переклад партитур	3	У11
Практична підготовка			
П3	Навчальна практика	7	У11
П5	Атестація	3	У111
П6	Підготовка бакалаврської роботи	9	У111
Г	Матриця зв'язків між навчальними дисциплінами (модулями) результатами навчання(компетенціями)		
	Матриця зв'язків між навчальними дисциплінами (модулями) результатами навчання(компетенціями)		
	Матриця зв'язків подається в окремій таблиці (таблиця 1)		
	Форми організації та технології навчання		

	- організаційні форми: колективне та інтегративне навчання тощо - технології навчання: пасивні (пояснювально-ілюстративні); активні (проблемні, інтерактивні, проектні, інформаційно-комп'ютерні саморозвиваючі, позиційне та контекстне навчання, технологія співпраці) тощо
Н	Форми та методи оцінювання результатів навчання
	- види контролю: поточний, тематичний, періодичний, підсумковий, самоконтроль Система методів оцінювання складається із трьох видів контролю: поточного та підсумкового. Поточний контроль включає: - тестування - така форма контролю дозволяє перевірити підготовку студентів до кожного заняття; проводиться регулярно на вибірковій основі; - творчі завдання - проводиться з метою формування вмінь і навичок у студентів практичного спрямування, формування сучасного наукового мислення, вміння приймати відповідальні та ефективні рішення; - самостійна робота - така форма контролю дозволяє виявити вміння чітко, логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання, вміння працювати самостійно; - індивідуальна науково-дослідна робота студентів (презентації дослідно-проектних робіт, звіти про розробку комплексних консультативних проектів, звіти про практику, письмові есе, контрольні роботи, курсові роботи) - проводиться протягом семестру з метою отримання практичних навиків та умінь щодо використання та опрацювання наукових джерел, написання статей, тез, оформлення звітів, розробка презентаційного матеріалу, використання теоретичних та емпіричних методів дослідження. - Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту/ заліку (за сумою накопичених протягом вивчення дисципліни балів), який спрямований на перевірку знань студентів. - Протягом вивчення дисципліни студент зобов'язаний: - систематично відвідувати заняття; - вести конспекти лекцій і семінарських занять; - приймати активну участь в роботі на семінарських заняттях; - виконувати тестові завдання; - виконувати індивідуальні семестрові завдання. - форми контролю: усне та письмове опитування, тестовий контроль, захист індивідуальних робіт, доповіді на семінарських заняттях, підсумкова атестація - державний іспит зі спеціальності та захист бакалаврської роботи. - оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за чотирибальною шкалою - ("відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно з можливістю повторного складання", "незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни") і вербальною - ("зараховано", "не зараховано з можливістю повторного складання" та "не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни").
	Рекомендований блок
З	Вимоги до вступу та продовження навчання

	Абітурієнтами програми бакалавра з освіти можуть бути молодші спеціалісти з музичного мистецтва, випускники загальноосвітніх шкіл. Спеціальні вимоги до зарахування Відбір абітурієнтів здійснюється на основі творчих конкурсів із спеціального інструменту та сольфеджіо і теорії музики та обов'язкових документів: сертифікати Українського центру оцінювання якості освіти (ЗНО) : 1) українська мова і література; 2) історія України; 3) іноземна мова або математика або географія - заява на ім'я ректора університету; - атестат про середню освіту; - медична довідка форма 086-У;
	Вимоги до вступників - бажання працювати вчителем музичного мистецтва у загальноосвітніх школах; - інтерес до виконання педагогічних функцій в якості викладача хорових дисциплін в дитячих музичних школах, дитячих школах мистецтв і інших установах - бажання до професійної діяльності в якості керівника хору і творчого колективу, - готовність здійснювати наукові дослідження та формувати їх результати; - бажання будувати кар'єру у сфері музичного мистецтва; - бажання вдосконалити навички викладача профільних дисциплін (фортепіано, струнні та духові інструменти, народні інструменти); - інтерес до здобуття додаткової кваліфікації хормейстера, викладача постановки голосу; - бажання оволодіти фаховою майстерністю музичного керівника дошкільного закладу; - бажання отримати високий виконавський, педагогічний та організаторський рівень для адекватної професійної саморепрезентації.
к	Підтримка студентів (система тьюторства, гранти тощо) Система кураторства академічних груп, міжнародні програми мовної та практичної підготовки, програми обміну та академічної мобільності студентів
L	Соціально-економічне та інформаційно-технологічне забезпечення освітнього процесу
	Стипендіальне забезпечення, забезпечення гуртожитком, соціальна інфраструктура університету, надання консультацій щодо працевлаштування, допомога у вирішенні проблемних ситуацій
	Підтримка студентів з особливими потребами, медичні та консультаційні послуги, профорієнтаційні послуги
	Інформаційний пакет спеціальності
	Бібліотека: - ознайомлення з правилами користування бібліотекою, використання

	онлайн-ресурсів та баз даних; - інформаційне забезпечення студентів, які працюють над проектами та дипломами; - консультування працівниками бібліотеки	
	Навчальні ресурси: - довгострокові і короткострокові позики книг, доступ до онлайн-ресурсів, міжбібліотечні позики, відеотека; - продовження терміну позики та бронювання книг онлайн; - доступ до електронних журналів; - доступ до електронних бібліотечних ресурсів світу; - доступ до електронного навчального середовища Moodle; - технологічне і матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу	
	Академічна підтримка - консультації з вибору програми, окремих вибіркових дисциплін, проектування індивідуальних навчальних траєкторій	
	Персональне консультування	
М	<i>Працевлаштування та продовження освіти</i>	
1	Працевлаштування	Випускників програми призначено для викладацької, навчально-виховної, науково-методичної й організаційно-керівницької діяльності в системі освіти України відповідно до отриманої спеціальності. Бакалавр може бути використаний для роботи в навчальних закладах, навчально-виховних, наукових і методичних установах на посадах, передбачених для заміщення спеціалістами з базовою вищою освітою типовими номенклатурами посад, зокрема для викладання музичного мистецтва в загальноосвітніх навчальних закладах (школах, ліцеях, гімназіях, тощо), в вищих навчальних закладах (інститутах, університетах тощо) та позашкільних закладах (дитячі центри мистецтва та культури), здійснення навчально-виховної та науково-методичної діяльності на основі сучасних наукових досягнень педагогічної теорії та практики.
2	Продовження освіти	Магістерські програми з освіти (середньої і вищої), міждисциплінарні програми, близькі до освіти (педагогіка вищої освіти, педагогіка музичного мистецтва, педагогіка музичної освіти, теорія і методика музичного навчання) та мистецтва.
N	<i>Механізм внутрішнього забезпечення якості вищої освіти</i>	

Моніторинг та оцінювання якості викладання, навчання, системи оцінювання навчальних досягнень, навчальних планів та освітніх стандартів:

анкетування студентів щодо якості навчальних дисциплін;
щорічні звіти з моніторингу (включаючи огляди навчальних досягнень студентів); періодичне оновлення освітньої програми;
програма підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу;
щорічне рейтингове оцінювання професорсько-викладацького складу;
періодичні аудиторські перевірки університету Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти;
постійний моніторинг прогресу студентів;
перевірка процесу проведення підсумкового контролю спеціальними комісіями; повторне оцінювання щонайменше 80 % робіт; моніторинг статистики працевлаштування випускників

Комісії, відповідальні за моніторинг та оцінювання якості навчання:

Комісія науково-методичної ради Науково – навчального інституту мистецтв з питань якості освітнього процесу; Постійна комісія Вченої ради університету із забезпечення якості вищої освіти; Галузева експертна рада Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти

Забезпечення зворотного зв'язку студентів щодо якості викладання та їх навчального досвіду

відповідальні особи кафедр по роботі з випускниками; оцінювання якості викладання навчальних дисциплін студентами; вихідне анкетування щодо якості програми; неформальні зустрічі та соціальні контакти зі студентами; участь студентів у проектуванні змісту освітніх програм

Пріоритети підвищення кваліфікації викладацького складу

використання результатів наукових досліджень у навчальному процесі; стажування за кордоном та співпраця із зарубіжними вищими навчальними закладами; система рейтингового оцінювання професорсько-викладацького складу; участь у міжнародних методичних і наукових семінарах, конференціях, симпозіумах; висвітлення наукових і

методичних результатів та досягнень у фахових міжнародних наукометричних виданнях; навчання в аспірантурі та докторантурі; відповідність рівня кваліфікації кандидатів на посади викладачів посадовим вимогам; установлення мінімальних вимог до наукових здобутків кандидатів на посади викладачів; наставництво молодих викладачів та викладачів-стажерів

Індикатори якості освітньої програми

показник відсіву (відрахування) студентів за період навчання за програмою; відгуки незалежних внутрішніх і зовнішніх експертів щодо якості програми; рівень сформованості професійних компетенцій і важливих якостей особистості; показник працевлаштування випускників за фахом

При створенні цієї програми були використані такі джерела :

Закон України “Про вищу освіту” та інші нормативно-правові документи України в галузі вищої освіти; Стандартизовані описи предметних галузей вищої освіти у сфері міжнародних економічних відносин; Розроблення освітніх програм : метод. рекомендації Академії педагогічних наук України / В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова ; за ред. В. Г. Кременя. - К. : ДП „НВЦ “Пріоритети”, 2014. - 108 с.; Концепція і стратегія розвитку ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

8. ІНФОРМАЦІЯ ПРО МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНУ БАЗУ

Кафедра методики музичного виховання та диригування забезпечена навчальними аудиторіями у такому складі: 5 аудиторій для групових занять; 2 аудиторії, оснащені комп'ютерною технікою; 9 аудиторій для індивідуальних занять; 8 – для індивідуальних занять або занять малими групами; кабінет завідувача кафедри. Аудиторії оснащені музичними інструментами (фортепіано). Створені умови для занять хорових колективів та ансамблів.

9. ОСНОВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ І НАВЧАННЯ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, СПОСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Основою організації навчально-виховного процесу згідно вимог європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) є запровадження системи академічних кредитів, яка розглядається як засіб підвищення мобільності студентів, засіб реформування навчальних програм, а також передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн.

Навчальна дисципліна складається із трьох залікових кредитів, які ґрунтуються на змісті програми.

Заліковий кредит — одиниця виміру навчального навантаження, необхідного для засвоєння змістових модулів або блоку змістових модулів.

Модуль — задокументована завершена частина освітньо- професійної програми

(навчальної дисципліни практики, державної атестації, що реалізується відповідними формами навчального процесу); вид навчальної діяльності студента в процесі опанування дисципліни (аудиторна робота — лекційні, практичні, семінарські, лабораторні, індивідуальні заняття, виконання студентами самостійних та індивідуальних завдань — ІНДЗ, ІТЗ, інші види навчальної та науково-дослідної діяльності, кінцевий контроль).

Методи викладання — бесіди (репродуктивні, евристичні, діалогові), створення та розв’язання проблемних ситуацій, дискусії, дебати, круглі столи, методи мозкового штурму, робота з науковими джерелами, першоджерелами, періодикою, виконання творчих робіт тощо.

Методологія процесу навчання полягає в реалізації компетентнісної, особистісно-орієнтованої моделі підготовки майбутніх фахівців. У системі професійної підготовки майбутніх вчителів мистецтва індивідуальні заняття розглядаються як один з основних компонентів навчальної

діяльності і є формою аудиторної роботи, яка у поєднанні із самостійною роботою займає значну частину навчального навантаження студента. Індивідуальна робота як позааудиторна форма організації навчального процесу передбачає створення

умов для поглиблення знань студентів з окремих навчальних дисциплін, їх участі у виконанні науково-дослідних та творчих завдань. Індивідуальні заняття (як позааудиторна форма роботи) проводяться під керівництвом викладача за окремим графіком, складеним кафедрою з урахуванням потреб і можливостей студентів.

Консультація – один із видів навчальної діяльності, який здійснюється з метою уточнення студентом окремих теоретичних чи практичних аспектів засвоєння програми дисципліни. У процесі консультації може відбуватись діагностика знань студентів для виявлення рівня засвоєння окремих елементів навчальної програми.

Бакалаврська робота – форма державної атестації науково-дослідницького або творчого характеру, якій підлягають студенти на завершальному етапі фахової підготовки. Дипломна робота є однією з форм виявлення теоретичних та практичних знань студентів, вмінь їх застосовувати при розв'язанні конкретних наукових, педагогічних та творчих завдань. Це кваліфікаційний документ, на підставі якого визначається рівень кваліфікації та здатність до професійної діяльності.

Наукова – дослідна робота – це самостійно виконане наукове дослідження конкретної проблеми, яке відповідає науковим принципам, має певну структуру, містить результат власного пошуку, власні висновки.

Якість наукової роботи може бути визначена за такими критеріями:

- актуальність обраної теми;
- складність, науковість, повнота розкриття теми;
- аргументованість висновків;
- елемент творчості;
- стиль, грамотність.

Випускна робота бакалавра повинна відповідати наступним вимогам:

- бути самостійною проектною розробкою, присвяченою побудові математичних моделей та розв'язанню задач з застосуванням прикладних пакетів до ПЕОМ, вирішенню актуальних питань в області побудови інформаційних систем або дослідження певної проблеми з урахуванням сучасних досягнень науки, техніки і передового досвіду;
- включати в себе елементи нових практичних розробок, які б сприяли ефективному вирішенню досліджуваної теми;
- відповідати загальноприйнятим правилам використання літературних джерел і опублікованих матеріалів, вимогам держстандартів по створенню інформаційних систем і технологій або правилам оформлення звітів у сфері науки і техніки, а також базуватися на широкому використанні /де це можливо і необхідно/ пакетів прикладних програм і стандартних програмних засобів;
- структура і обсяг випускної роботи, а також її оформлення повинні відповідати вимогам даних методичних рекомендацій.

Самостійна робота є основною формою позааудиторної навчальної діяльності студента. Зміст самостійної роботи дисциплін визначається їхньою навчальною та робочою програмами. Самостійна робота студентів забезпечується навчально-методичними матеріалами: підручниками, навчальними посібниками, друкованими та електронними варіантами текстів лекцій, інтерактивними навчально-методичними комплексами дисциплін, засобами для самоконтролю. Особливого значення самостійна робота набуває в процесі опанування студентами фахових виконавських дисциплін. За таких умов мета самостійної роботи полягає у досягненні студентами достатнього рівня технічної та виконавської підготовки.

Зміст самостійної роботи визначає викладач та узгоджує її з іншими видами навчальної діяльності, розробляє діагностику якості самостійної роботи студентів.

10. СПОСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та державну атестацію. Застосовуються такі форми семестрового контролю: «семестровий екзамен», «семестровий диференційований залік», «семестровий залік».

На етапах підсумкового та модульного оцінювання застосовується сумарне оцінювання, за якого підсумкова або модульна оцінка утворюються як сума балів за всі види поточної навчальної діяльності (лабораторні роботи, семінарські заняття, виконання навчальних проектів, ІНДЗ, ІТЗ, проведення залікових уроків, виховних заходів, науково-дослідна робота, результати самостійної роботи). Питома вага оцінок (балів) з різних видів навчальної роботи в сумарній підсумковій оцінці з навчальної дисципліни визначається викладачем за їх вагомістю в теоретичній та практичній підготовці фахівця, обсягом та складністю змісту навчального матеріалу.

Підсумкова оцінка виставляється після завершення вивчення навчальної дисципліни (або залікового кредиту курсу). До навчальних відомостей вноситься підсумкова оцінка за вивченням дисципліни, можуть подаватись також відомості про результати оцінювання окремих змістових модулів.

Державна атестація студентів проводиться згідно чинної нормативної бази.

Шкали оцінювання		
університетська	національна	шкала ЄКТС
90-100	зараховано	A
80 - 89		B
70 - 79		C
60 - 69		D
50 - 59		E

26 - 49	не зараховано	FX
1 - 25		F

11. АКАДЕМІЧНИЙ КАЛЕНДАР

- Початок навчальних занять – 1 вересня, закінчення – 1 липня.
- Навчальний процес здійснюється за семестрами. Тривалість першого, третього, п'ятого та сьомого семестрів – 15 тижнів, другого, четвертого, – 16 тижнів, шостого – 14 тижнів, восьмого – 9 тижнів
- Зимові екзаменаційна сесія – 2 тижні у січні місяці; літня екзаменаційна сесія – 3 тижні у червні місяці.
- Виробнича практика – 2 тижні у шостому семестрі, 6 тижні у восьмому семестрі.
- Зимові канікули – 3 тижні у січні.
- Підсумкова атестація – 3 тижні у червні місяці.

12. ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

13. КОПІЯ РОБОЧОГО НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ

14. АНОТАЦІЇ ДИСЦИПЛІН

1. Українська мова (за професійним спрямуванням)

1.1. Мета викладання – формування у майбутніх спеціалістів професійно зорієнтованих умінь і навичок досконалого володіння українською літературною мовою у фаховій сфері. Забезпечення чіткого і правильного розуміння ролі державної мови у професійній діяльності, досконалого володіння нормами сучасної української літературної мови та дотримання вимог культури усного і писемного мовлення; вироблення навичок самоконтролю за дотриманням мовних норм у спілкуванні; розвиток

творчого мислення студентів; виховання поваги до української літературної мови, до мовних традицій; формування навичок оперування фаховою термінологією, редагування, коригування та перекладу наукових текстів.

1.2. Зміст дисципліни – нормативність усної та писемної форм української фахової мови. Особливості розвитку мовної системи і професійне спілкування. Система мови і норми. Типологія мовних норм в аспекті професійного мовлення. Функціональні стилі у професійному спілкуванні. Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації. Наукова комунікація як складова фахової діяльності. Професійна мовнокомунікативна компетенція. Професійна комунікація. Спілкування як інструмент професійної діяльності.

2. Історія української культури

2.1. Мета викладання – формування знань про специфіку історії української культури як важливої форми національного поступу, вияву історико-культурницького типу світогляду; показати методологічну роль історії української культури у розумінні особливостей розвитку тієї чи іншої культурно-історичної епохи; ознайомити з історією української культури, з ідеями її поступу; сприяти формуванню у студентів здібностей до критичного мислення, самостійного аналізу складних явищ суспільно-історичного буття. Формування вмінь: здійснити вільний світоглядний вибір і обґрунтувати його; співвідносити культурницькі ідеї з практикою суспільного буття; пов'язати загальноісторичні та проблеми історії культури із поступом сучасного суспільства; сформувати власне переконання у тому, що самореалізація особистості неможлива без прилучення до здобутків національної історико-культурної спадщини, складовою частиною якої є історія культури; працювати з історичними текстами, здійснювати їх інтерпретацію, пояснення й оцінку тих чи інших праць.

2.2. Зміст дисципліни – загальна характеристика сутності культури. Теоретичні аспекти культури. Культура первісного суспільства та східних слов'ян. Християнство в культурі східних слов'ян і Київської Русі. Розвиток культури і формування складових елементів української народності (друга половина XIV – перша половина XVI ст.). Національно-культурне піднесення в Україні (друга половина XVI – перша половина XVII ст.). Українська культура другої половини XVII – XVIII ст. Національно-культурний рух першої половини XIX століття. Національно-культурне відродження в Україні на зламі століть (Друга половина XIX – початок XX ст.). Стан і розвиток української культури в 30-50-і роки XX ст. Культура античних держав. Культура Західної Європи в середні віки. Культура в добу Відродження та Просвітництва. Європейська культура XIX-XXI ст. Українська культура в 60-80- роки XX ст. Національно-державне відродження і розвиток культури України кінця XX на початку XXI ст. Культура української діаспори.

3. Історія України

3.1. Мета викладання – формування знань про події і явища історичного минулого українського народу з найдавніших часів до середини XIV століття (історії території, історії титульного етносу, історії державотворення).

2.2. Зміст дисципліни – основні напрямки Великого розселення слов'ян, території розселення східнослов'янських племінних союзів, Київської держави, основні напрямки походів київських князів; характеризувати особистість та діяльність князів, аналізувати та порівнювати внутрішню і зовнішню політику давньоруських князів, визначати наслідки внутрішньої та зовнішньої політики перших давньоруських князів; порівнювати особливості міського та сільського життя мешканців Давньої Русі, суспільну роль різних верств та станових груп; описувати повсякденне життя різних верств Київської держави; висловлювати ставлення до

історичних діячів доби, судження про доленосні події доби. Формування вмінь: формування історичного мислення, вміння аналізувати й узагальнювати події та явища, визначати їх суть, причинно-наслідкові зв'язки між ними, виділяти основне, об'єктивне і суб'єктивне, самостійно оцінювати і інтерпретувати історичний процес і робити висновки; працювати з історичними документами різного змісту, а саме: встановлювати відповідність між змістом фрагмента документа та певною епохою, аналізувати зміст фрагмента історичного документа та пояснювати основні ідеї, які він висвітлює.

4. Філософія

4.1. Мета викладання – філософія як навчальна дисципліна знайомить зі змістом світового та вітчизняного історико-філософського процесу, демонструє широкий спектр методологічних підходів і теоретичних систем філософії як сфери духовної творчості, розширює знання про сучасні її форми та нові підходи до вирішення найважливіших проблем сьогодення. Засвоєння специфіки філософського запитування сприяє формуванню високої світоглядно-методологічної культури, переконання в принциповій важливості для кожної людини вільного світоглядного самовизначення, спрямовує на самостійні роздуми над найважливішими проблемами індивідуального та суспільного буття.

Вивчення філософії передбачає формування вміння працювати з філософськими текстами, реконструювати зміст висловлених у них філософських ідей, здійснювати історико-філософську інтерпретацію, пояснення і оцінку філософських вчень, актуалізує потребу співвідносити світоглядні ідеї з практикою суспільного життя, спрямовує на самостійні роздуми, виховує переконання в тому, що самореалізація особистості неможлива без прилучення до здобутків культурної спадщини людства, складовою частиною якої є філософія.

4.2. Зміст дисципліни – філософія як специфічний тип знання. Філософія Стародавнього світу, Середньовіччя та Відродження. Філософія Нового часу. Німецька класична філософія. Філософія XIX і XX ст. Українська філософія. Проблема буття і свідомості. Буття людини. Теорія пізнання. Філософія історії. Філософія релігії. Філософія суспільства. Філософія культури.

5. Іноземна мова

5.1. Мета викладання даного курсу є формування в студентів комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок, що відповідають стандарту B2. Оволодіння навичками аналітичного і пошукового читання літератури з елементами спеціалізації зі словником; збагачення базового загального лексикону та вивчення історичного лексикону; формування умінь розпізнавати та диференціювати складні граматичні явища і моделі за формальними ознаками; вміння вести дискусію на запропоновану тематику, передбачену програмою.

5.2. Зміст дисципліни – Граматичний матеріал (особливості фонетичної будови іноземної мови; основні граматичні категорії (іменник, прикметник, займенник, прислівник, артикль, часові форми дієслова, неособові форми дієслова, просте та складне речення). Лексичний матеріал (побутова та професійно спрямована лексика).

6. Психологія (загальна і музична)

6.1. Мета викладання – курс «Психологія (загальна)» сприяє ознайомленню студентів з актуальними проблемами сучасної психології та основними положеннями загальної психології як базової галузі психологічної науки. Вивчення курсу дає змогу: засвоїти знання про психічні процеси, властивості і стани; сформувати навички експериментального дослідження окремих психічних функцій; виховати

переконання в необхідності психологічних знань і застосуванні їх в практиці професійної діяльності; сформувати вміння здійснювати психологічний аналіз педагогічних ситуацій, давати їм належну інтерпретацію і робити певні висновки та узагальнення; формувати вміння застосовувати психологічні знання в роботі з учнівською молоддю та їх батьками. Курс «Психологія (вікова та педагогічна)» сприяє ознайомленню студентів з науковими положеннями психологічної науки про психічний розвиток і формування особистості підростаючої людини на різних етапах її дитинства та в умовах цілеспрямованого організованого навчання і виховання. Вивчення курсу забезпечує засвоєння студентами знань про психологічні закономірності, рушійні сили, умови, механізми та особливості психічного розвитку і формування особистості в онтогенезі; формування вміння аналізувати механізми і закономірності навчального і виховного впливу на інтелектуальний і особистісний розвиток школярів, засвоєння ними соціокультурного досвіду; розкриття психологічних основ діяльності вчителя і його впливу на формування особистості учня.

6.2. Зміст дисципліни – поняття про вікову психологію як науку, її специфіку, галузі, методи; вітчизняні та зарубіжні теорії, концепції психічного та особистісного розвитку людини на різних етапах її індивідуального життя; місце вікової психології в системі наук; основні поняття, проблеми та завдання сучасної вікової психології; основні категорії і принципи вікової періодизації; закономірності та особливості психічного, особистісного розвитку людини на різних вікових етапах; предмет, завдання та методи вікової психології та історія розвитку. Основні поняття вікової психології та загальні поняття розвитку. Теоретичні основи вікової психології. Пренатальний розвиток. Новонародженість. Немовлячий вік. Особливості психічного розвитку в період раннього дитинства. Психічний та особистісний розвиток дитини в дошкільному віці. Психологія молодшого школяра (зрілого дитинства).

Психічний та особистісний розвиток підлітків. Психологія юності. Дорослість як етап онтогенезу.

7. Педагогіка (загальна і музична)

7.1. Мета викладання – розуміти сутність і закономірності розвитку особистості; діагностику і методи визначення рівнів вихованості і навчальних досягнень учнів; методи аналізу ефективності педагогічного управління процесом цілісного розвитку особистості; теорію і практику національного виховання, специфіку роботи класного керівника та інших педагогічних працівників; основи фізичного, розумового, соціального, духовного розвитку особистості та найважливіших напрямів виховання; принципи, форми та методи організації навчання та виховання; типологію уроків, різні підходи до навчання; технології організації різних дитячих об'єднань і керівництва ними; навчити проводити навчально-виховну роботу на засадах нових підходів системи національного виховання, планувати педагогічну діяльність, визначати і обґрунтовувати педагогічні задачі; застосовувати на практиці різні типи навчання та дидактичні засоби навчання в залежності від педагогічної ситуації забезпечувати фізичний, психічний, соціальний і духовний розвиток школярів; займатися самоосвітою, творчо використовувати на практиці досягнення педагогічної науки та перспективний педагогічний досвід, проводити педагогічні дослідження, виявляти творчість у педагогічній діяльності.

7.2. Зміст дисципліни - педагогіка як академічна наука. Методи науково-педагогічних досліджень. Розвиток, виховання і формування особистості. Мета національного виховання Суть і зміст процесу виховання. Закономірності та принципи виховання. Загальні методи, засоби, прийоми виховання. Виховання особистості в колективі. Основи виховної роботи в дитячих громадських організаціях. Предмет і основні категорії дидактики. Процес навчання, його структура. Закономірності та принципи навчання.

Організаційні форми навчання. Зміст освіти. Урок в сучасній школі. Контроль, оцінка та облік успішності учнів. Цілісний педагогічний процес, його інтенсифікація, оптимізація, гуманізація. Загальні принципи управління педагогічними системами.

8. Історія світової і української музики та народна творчість

8.1. Мета викладання – завданнями курсу «Історія зарубіжної музики» є: дати студентам знання про специфіку функціонування і розвитку зарубіжної музичної культури, еволюцію основних музичних жанрів і форм; розуміння культурно-типологічних характеристик музичного мистецтва, діалектики розвитку основних культурно-історичних традицій та музичної стилістики; знання про художню картину світу, специфіку музичного мислення. Мета вивчення курсу полягає в ознайомленні з історичними процесами розвитку зарубіжної музичної культури, в оволодінні навичками художньо-естетичного аналізу музичних творів. Мета вивчення курсу «Історія української музики» полягає в ознайомленні з історичними процесами розвитку української музичної культури, оволодінні навичками художньо-естетичного аналізу музичних творів. Основними завданнями курсу є розуміння культурно-типологічних характеристик українського музичного мистецтва, розвитку історичних процесів в музичній культурі України, формування навичок музично-педагогічної діяльності, що є невід'ємною складовою фахової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва. Сутність дисципліни «Народна музична творчість» полягає в ознайомленні з пісенними жанрами української традиційної народної музики, оволодінні навичками музично-теоретичного аналізу народнопісенних творів, вивченні типологічних характеристик обрядових пісень, історії становлення необрядових народнопісенних жанрів, ілюстрації відомих народних пісенних зразків. Дисципліна «Народна музична творчість» пов'язана з такими галузями

знань як українська мова та література, історія, педагогіка, етнологія, хореографія, музична антропологія, психологія.

8.2. Зміст дисципліни - Стародавнє музичне мистецтво. Європейська музична культура епохи Середньовіччя (V-XV), епохи Відродження (XIV-XVI). Європейська музична культура XVII-XVIII століть. Опера, ораторія і кантата XVII - початку XVIII століть. Інструментальна музика XVII - першої половини XVIII століть. Інструментальна музика середини XVIII століття. Опера XVIII століття. Віденський класицизм. Романтизм у музиці. Музична культура Європи другої половини XIX століття. Російська музична культура другої половини XIX століття. Джерела української музичної культури. Музична культура Київської Русі. Музична культура України у 14-16 ст. Музична культура України у 17 – першої половини 18 ст. Музична культура України другої половини 18 ст. – початку 19 ст. Розвиток жанру хорового концерту в творчості українських композиторів. Розвиток жанру симфонії у 18 – початку 19 ст. Українська музична культура 19 ст. М.В.Лисенко – основоположник української класичної музики. Творчість композиторів-сучасників М.Лисенка. Музична культура України у першій половині 20 ст. Українська музична культура другої половини XX ст. Музика української діаспори. Зміст дисципліни народна творчість розкриває історичні етапи розвитку фольклору, наукові підходи до вивчення та збирання пісенного фольклору, розвиток матеріальної і духовної культури населення України протягом віків. Збагачує знання студентів теоретичними основами фольклору. Розвиває вміння аналізувати, систематизувати, практично застосовувати народнопісенні зразки. Вивчає календарно-обрядові, родинно-побутові, трудові пісні в їх історичному розвитку. Розкриває періодизацію історичного розвитку українського пісенного епосу. Залучає до аналізу фольклору в системі сучасної культури.

9. Музично-теоретичні дисципліни: сольфеджіо, гармонія, аналіз музичних творів

9.1. Мета викладання - в процесі вивчення курсу «Аналіз музичних творів» студенти опановують знання про поняття, категорії та прийоми основних видів художньо-естетичного аналізу музичних творів, здійснюють особистісне осмислення засвоєних знань, вмінь в процесі музичного переживання, значно розширюють сферу художньо-естетичного пізнання музичних творів, включаючи зразки академічних та масових жанрів мистецтва, здобувають здатність до адекватного сприйняття музичних творів різних стилів, напрямів та жанрів, формують особистісну художньо-естетичну позицію. Інтегративний цілісний художньо-естетичний аналіз музичного твору передбачає особистісне осмислення авторського розуміння буття, втіленого в художній ідеї. Він включає гносеологічний, соціологічний, комунікативний, психологічний, текстологічний аналізи та аналіз художньо-естетичного впливу.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Гармонія» – розвиток та удосконалення навичок одночасного слухання вертикалі й горизонталі, відчуття тонально-гармонічного плану музичного твору і розуміння його окремих гармонічних елементів. Завданнями курсу є: оволодіння студентами знаннями основних закономірностей гармонії, навчати розуміти сутність тонально-гармонічного розвитку музичного твору та знання гармонії як одного з основних факторів формотворення, набуття навичок гармонізації мелодій, гри на фортепіано заданих гармонічних побудов, гармонічного аналізу музичних творів, формування логічного музичного мислення, виховання загальноестетичного смаку та розвиток мистецького кругозору майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Сольфеджіо – одна з дисциплін, які сприяють музично-естетичному розвитку студентів, розширенню їх мистецького кругозору, формуванню музичного смаку, виявленню і розвитку творчих здібностей. Мета вивчення навчальної дисципліни «Сольфеджіо» – вироблення умінь

правильного інтонування, слухання і запису вокальної та інструментальної музики. Отриманні на заняттях знання, вміння та навички повинні допомагати при вивченні фахових дисциплін. Форми роботи на заняттях сольфеджіо – сольфеджування, слуховий аналіз, запис диктантів, інтонаційні, ритмічні, творчі вправи.

9.2. Зміст дисципліни - *аналіз музичних творів* - озброєння студентів теоретичними знаннями та практичними навичками, необхідними для самостійної професійної діяльності музиканта. Уміння розуміти характерні особливості музичних форм (період, проста 2-х та 3-х частинна форма, складна 3-х частинна, рондо, варіаційна, сонатна, ін.). Зміст дисципліни – розуміння процесуальності творення в культурі усної традиції, співвідношення загального (закономірного), особливого й одиничного. Практичний досвід аналізу народномузичних творів різних жанрів і форм. Надає можливість використання знань предмету в художніх прикладах на уроках музики в ЗОШ. Естетичні та методологічні основи аналізу музичних творів. Період. Проста двочастинна форма. Проста тричастинна форма. Складна двочастинна та тричастинна форма. Куплетна та куплетно-варіаційна форма. Фігураційні поліфонічні, жанрові варіації. Рондо. Сонатна форма. Рондо-соната. Поліфонічні форми. Використання мішаних форм в синтетичних жанрах. **Гармонія** – курс містить два взаємопов'язані розділи. Теорія музики – основа, на якій будується подальше вивчення гармонії, знати елементи музичної виразності і їх фіксацій у п'ятилінійній абсолютній нотації. Зміст дисципліни передбачає вивчення типів акордів, способи їх взаємозв'язку, послідовність застосування, що забезпечує утворення різноманітних музичних побудов.

3.1. Мета викладання дисципліни **сольфеджіо** – виховання високої слухової активності, удосконалення і вирівнювання професійних якостей музичного слуху хорового диригента, а також підготовка слуху до виконання музики різних жанрів і стилів. Розвиток гармонічного та мелодичного слуху шляхом різних вправ та написанням

музичних диктантів різної складності. . Зміст дисципліни передбачає слуховий аналіз, читання з листа, музичний диктант, інтоновані вправи (спів гам , інтервалів, тетрахордів, секвенцій, акордів, гармонічних послідовностей) та різні творчі завдання.

10. Менеджмент культури і мистецтва

10.1. Мета викладання курсу «Менеджмент культури і мистецтва» полягає у формуванні засобів професійного розвитку у процесі професійної підготовки магістрів освітнього напрямку «Мистецтво» з педагогічною спеціалізацією; оволодінні науково-теоретичними основами економічного аналізу.

Основною метою вивчення навчальної дисципліни «Менеджмент культури і мистецтв» є формування сучасного управлінського мислення та системи спеціальних знань у галузі менеджменту культури та музичного мистецтва, формування розуміння основ системного управління організаціями; набуття умінь аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища, прийняття адекватних управлінських рішень.

Стратегічне бачення розвитку організації допомагає менеджерам формувати конкретні та чіткі цілі її поточної діяльності, визначати пріоритетні напрями розвитку, враховувати при плануванні діяльності очікувані від неї результати. Стратегічне бачення організації також сприяє впровадженню менеджменту, орієнтованого на результат.

Курс «Менеджмент культури і мистецтва» поєднує науково-теоретичний матеріал в різних аспектах, базується на вивченні таких дисциплін: «Історія музичного мистецтва», «Еволюція художніх стилів у мистецтві». Дисципліна «Менеджмент культури і мистецтва» є однією з профілюючих дисциплін, що визначають кваліфікацію випускника як викладача. Дисципліна дає основні знання про зміст предметів циклу, вивчає теоретичні основи економічного аналізу і шляхи їх практичного втілення.

10.2. Зміст дисципліни. Досягнення мети передбачає опанування майбутніми музикантами змісту курсу, що виявляться у:

- стійкій мотивації культурного зростання засобами професії і усталеному професійному інтересі до безперервного оновлення індивідуально-професійного ресурсу;
- знаннях основних теорій розвитку людини засобами музичного мистецтва і розуміння їх основ для забезпечення оригінального використання ідей, а також проведення наукових досліджень;
- здатності до системної апперцепції і інтеграції галузевого знання та подолання суперечностей його об'єктивації у педагогічній реальності;
- здатності і уміннях використовувати знання для вирішення проблем особистісного взаєморозвитку себе і іншого у новому середовищі і культуровідповідних контекстах художнього розвитку людини;
- уміннях зрозумілого донесення власної професійної позиції до фахівців і нефаківців у музично-педагогічній галузі;
- навичках самостійно продовжувати навчання.

1.2. Успішність досягнення поставленої мети залежить від результативності розв'язання таких **завдань** курсу:

- формування умінь самоорганізації творчого потенціалу відповідно до потреб професійної реальності і культурних вимог її вдосконалення;
- формуванні професійного мислення, умінь і навичок аналітичної діяльності, що відбувається в процесі нагромадження та вдосконалення педагогічного досвіду;
- формування професійного менталітету науково-педагогічного працівника музично-педагогічної і мистецької галузей;
- засвоєння комплексу спеціальних знань, вмінь та навичок, необхідних у практичній музично-педагогічній та виконавській діяльності;
- формування соціально-професійних і міжпредметних компетенцій;

- формування музично-педагогічного професіоналізму педагога-музиканта;

- розвиток здатності до інтелектуальної автономності.

- вивчення загальних закономірностей, принципів формування, функціонування та розвитку системи управління організацією, управлінських відносин у сферах культури та мистецтва.

В межах цього курсу менеджери культурно-мистецької сфери отримають систематизовані знання основ теорії планування, сучасних підходів до створення та впровадження планів та поглиблять знання сучасного стану та основних напрямів розвитку планування діяльності установ культурно-мистецької сфери.

Розроблений курс допоможе менеджерам культури та музичного мистецтва усвідомити та сформулювати покликання та призначення своєї організації, що визначають стратегічні цілі та напрями розвитку. Він надає студентам знання та практичні навички аналізу своїх власних ресурсів та зовнішнього оточення, конкурентних переваг своєї організації, аналізу перспективних можливостей її розвитку, оцінювання можливих внутрішніх та зовнішніх загроз, а також розробки стратегічного плану та конкретних завдань щодо його втілення.

11. Профільний інструмент

11.1. Мета викладання - профільний музичний інструмент є складовою частиною професійної підготовки студентів і передбачає розвиток навичок гри на інструментах, необхідних для майбутньої професійної діяльності вчителя музичного мистецтва. Вивчення предмету передбачає оволодіння навичками гри на музичних інструментах, виконання творів різних за стилями та жанрами, виконання пісень шкільного репертуару, гармонізації мелодій, підбір акомпанемент.

11.2. Зміст дисципліни - комплекс технічних вправ та етюдів, визначену кількість музичних творів з художнього та дитячого репертуару, які

впливають на формування естетичного ідеалу, смаку та розвиток музичного світогляду; стильові особливості музики класичних та сучасних композиторів; технічний матеріал, етюди, поліфонічні твори, твори крупної форми, різнохарактерні п'єси (твори простих або складних форм).

12. Фахові дисципліни:(диригування,читка хорових партитур, хорове аранжування , вокальна майстерність)

12.1. Мета викладання - Вокально-хорова робота в загальноосвітній школі складає значну і об'ємну частину усієї системи музично-естетичного виховання школярів. Тому *диригування* є одним із основних предметів в структурі професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Курс хорове диригування поряд із специфічними завданнями опануванням диригентським мистецтвом, покликаний вирішувати завдання по оволодінню студентами педагогічною майстерністю, знаннями методів музичного виховання учнів на рівні вимог сучасної школи. Завдання курсу полягають в оволодінні технічними прийомами диригування та мистецтвом виконавської інтерпретації; формуванні навичок самостійної роботи з хоровою партитурою; вивченні пісенно-хорового матеріалу шкільних програм з «Музичного мистецтва» та «Мистецтва» для практичної класної та позакласної роботи. «Хорове диригування», будучи спеціальною виконавською дисципліною, є одночасно і засобом музично-естетичного розвитку особистості майбутнього вчителя музики, формування його духовної культури.

Мета викладання дисципліни хорове диригування - розвиток практичних умінь і навичок з вивчення хорових творів різного ступеня складності; виховання високваліфікованого диригента, здатного ефективно вирішувати питання становлення, розвитку і творчої діяльності хорового колективу та різноманітних ансамблів; виховання висококваліфікованого фахівця, засвоєння знань, розвиток умінь і навиків необхідних для практичної роботи з хором, музичних здібностей, оволодіння

виконавською майстерністю хорового диригента, технічними та вокально-хоровими навиками, формування навиків самостійної роботи над партитурою, вміння передати зміст твору та його виконавську інтерпретацію засобами диригентської техніки, розширення музичного світогляду, вивчення кращих зразків української та зарубіжної хорової літератури.

Курс *хорове аранжування* є важливим компонентом в системі підготовки майбутніх вчителів музики. Він є тією основою, в якій акумулюються такі музично-теоретичні дисципліни як теорія музики, гармонія, поліфонія, хорознавство, аналіз музичних творів тощо. Мета курсу – формування у студентів навичок перекладення вокальних партитур на різні типи і види хорів, згідно їх виконавських можливостей з метою адаптації для практичного застосування у майбутній професійній діяльності. В процесі вивчення курсу студенти засвоюють теорію хорового аранжування, здійснюють аранжування хорових, вокальних та інструментальних партитур для різних складів, типів та видів хорів, здобувають навички адаптації партитур для використання у шкільній практиці.

Вокальна майстерність – один із найважливіших компонентів підготовки спеціалістів в галузі музичного мистецтва. Мета курсу полягає в естетичному вихованні студентів засобами вокального мистецтва, формуванні та розвитку їх вокально-технічних та художньо-виконавських умінь, оволодінні теоретичними та методичними положеннями основ вокальної педагогіки. В результаті опанування змісту курсу студент повинен знати: історію розвитку вокального мистецтва, основні положення вокальної педагогіки; вміти користуватись співацьким диханням, різними видами атак звуку, виявляти негативні явища у співі та визначати їх ознаки, застосовувати відповідні прийоми для попередження та подолання негативних явищ; володіти: кантиленною манерою співу, правильною артикуляцією та чіткою дикцією, навичками співу під власний супровід, елементами вокально-виконавської майстерності.

Мета проведення практичних занять з *хорового аранжування*. Одним з важливих напрямків розвитку сучасної вітчизняної музичної культури є збереження і примноження традицій музичного виконавства, в тому числі хорового. Це неможливо здійснити поза професійною освітою та вихованням майбутніх диригентів-хормейстерів. Закріпити та у спеціальному напрямку поглибити відомості та знання, котрі набуті під час вивчення хорової музики; проаналізувати музикознавчу літературу та методичні посібники; ознайомити з різними хоровими стилями та жанрами; ознайомити з різними методологічними орієнтирами у роботі диригента; навчити користуватись різними методиками вивчення хорової музики; формувати професійний інтерес у майбутнього хормейстера до вивчення творів зарубіжної та вітчизняної хорової музики.

Мета проведення практичних занять з *читки хорових партитур*. Одним з важливих напрямків розвитку сучасної вітчизняної музичної культури є збереження і примноження традицій музичного виконавства, в тому числі хорового. Це неможливо здійснити поза професійною освітою та вихованням майбутніх диригентів-хормейстерів. Закріпити та у спеціальному напрямку поглибити відомості та знання, котрі набуті під час вивчення хорової музики; проаналізувати музикознавчу літературу та методичні посібники; ознайомити з різними хоровими стилями та жанрами; ознайомити з різними методологічними орієнтирами у роботі диригента; навчити користуватись різними методиками вивчення хорової музики; формувати професійний інтерес у майбутнього хормейстера до вивчення творів зарубіжної та вітчизняної хорової музики.

12.2. Зміст дисципліни хорове диригування - диригування хорових творів у дводольному розмірі. Показ вступів до повних та неповних долей такту. Прийоми зняття звучання окремих хорових партій і хору на різні долі такту та його частин. Кульмінація музичного твору. Вироблення головних зв'язуючих диригентських рухів у помірних темпах. Зв'язуючі диригентські рухи при показі сталих динамічних відтінків (піанісімо,

меццо-форте, піано, меццо-піано, форте, фортісімо). Відчуття темпу диригентом в процесі виконання музичного твору. Амплітуда жестів рук диригента під час виконання твору у повільному, помірному і швидкому темпах при різному звуковеденні і динаміці. Прийоми показу змінних динамічних відтінків (крещендо, дімінуендо, морендо). Академічний концерт (виконання програмових творів). ІНДЗ (письмовий аналіз хорового твору)

12.3. Вокальна майстерність – оволодіти практичними основами вокального мистецтва, різноманітними видами вокальної техніки, особливостями вокальних манер, набути повний арсенал вокально-технічних навичок; удосконалення вокально-технічних і художніх навичок студентів (засвоєння змісту основних понять теорії голосоутворення; формування навичок використання різних типів атаки звуку; удосконалення співацького дихання та відчуття опори звуку). Вивчення навчального вокального репертуару (виконання вокально-технічних вправ, вокалізів, творів композиторів-класиків та сучасних композиторів). Робота над шкільним репертуаром. Творчо-виконавська робота (академічний концерт у формі сольного виконання програми; участь у вокальних конкурсах). Зміст предмету *читка хорових партитур* - особливості побудови хорових партитур; способи нотування багатоголосих творів; теоретичний матеріал з теорії та історії музики, сольфеджіо, гармонії хорознавства, техніки диригування, методики роботи з хором; методологічні і методичні проблеми хорового репертуару; проаналізувати хорову партитуру; орієнтуватись у різних диригентських школах і хорових стилях; читати хорові партитури з нот, викладених на 2-х, 3-х, 4-х лінійках нотного стану; транспонувати хорові партитури та твори шкільного репертуару на заданий інтервал; грати хорові партитури і шкільні пісні за участю соліста; володіти прийомами гри хорових партитур і шкільних пісень однією рукою з одночасним диригуванням другою; читати хорові партитури поліфонічної фактури.

12.4. Хорове аранжування – вивчення художніх особливостей кожного типу і виду хорів, що знаходять відображення в хорових аранжировках; способи перекладу з одного виду хору на інший (транспозиція, перестановка середніх голосів); техніку перекладу вокально-інструментальних творів на різні склади хору; основи мелодичної і ладової будови українських народних пісень; здійснення аналізу будь-якого музичного твору; виконання даних творів на інструменті (фортепіано); виявлення технічні прийоми і способів аранжування даного музичного твору на будь-який інший хоровий склад (мішаний або однорідний) музичний інструмент, хоровий клас, оркестровий клас; аранжування способом транспозиції без зміни фактури; способом переміщення голосів; способом ускладнення або спрощення хорових партитур; аранжування для хору вокально-інструментальних творів з різним складом супроводу, гармонізація народних пісень.

Зміст дисципліни *вокальна майстерність* - оволодіння практичними основами вокального мистецтва, різноманітними видами вокальної техніки, особливостями вокальних манер, набути повний арсенал вокально-технічних навичок.

12.5. Мета викладання. В результаті вивчення предмету *методика аналізу хорових творів* студент повинен знати рівень сучасної науково-теоретичної бази з проблем аналізу хорових творів; структуру аналізу хорових творів; теоретичний матеріал з теорії музики гармонії, поліфонії, хорознавства, техніки диригування, методики роботи з хором, бібліографії; види музичної форми хорових творів; науково-теоретичну літературу з даної проблеми та особливості її бібліографічного опису; уміти самостійно опрацьовувати науково-методичну та музикознавчу літературу і застосовувати їх у власній практичній діяльності; досягнути напрями методичної роботи з хоровим твором для забезпечення цілісної, аргументованої інтерпретації у процесі виконавської роботи; професійно підходити до проблеми виконавської інтерпретації хорового твору;

самостійно здійснювати аналіз хорових творів; самостійно складати план репетиційної роботи над розучуванням хорових творів.

Мета викладання дисципліни *хоровий клас* – сформувати і розвинути у майбутнього хорового диригента музично-слухові та вокальні навички, хороший художній смак, а також почуття виконавського стилю.

При вивченні дисципліни *регентознавство* студент повинен вивчати історію виникнення церковного співу; основні етапи його становлення та розвитку; основні закономірності, особливості формування та розвитку духовної музичної культури в їх зв'язку з суспільно-історичними умовами; всі головні Богослужіння, обряди; особливості розвитку хорового духовного мистецтва в Україні; найбільш відомі школи української духовної музики; духовна хорова творчість відомих композиторів; вільно орієнтуватись у різних виконавських стилях; досконало засвоїти теоретичний матеріал та практично закріпити його в регентській практиці, роботі над духовними хоровими творами.

Мета вивчення дисципліни *хорознавство* полягає у здобутті професійних знань вокально-хорової культури, розвитку творчої особистості майбутнього вчителя музики. Завдання дисципліни передбачає: засвоєння студентами систематизованих знань з історії, теорії та методики хорового виконавства; здобуття фахових компетенцій для забезпечення концертно-виконавської, педагогічної та управлінської діяльності майбутнього вчителя музики; оволодіння студентами досвідом творчої діяльності як диригента хору, емоційно-ціннісного ставлення до вокально-хорової роботи; оволодіння студентами навичками самостійної роботи з хоровою партитурою; формування зацікавленості різними видами хорового виконавства в контексті майбутньої професійної діяльності.

12.6. Мета вивчення курсу *методика музичного виховання* полягає в ознайомленні студентів з теоретичними, історичними та практичними компонентами змісту курсу, виробленні практичних вмінь виконання музично-виховної роботи з учнями різних вікових груп, формуванні

професійного інтересу у майбутніх вчителів музики, почуття відповідальності за виховання підростаючого покоління засобами музичного мистецтва. Основні завдання курсу: дати студентам систематизовані знання в галузі теорії, практики музичного виховання школярів; формувати практичні вміння і навички проведення музично-виховної роботи в початкових і середніх класах; забезпечити професійну готовність майбутніх вчителів музики до здійснення морального та естетичного виховання учнів засобами музичного мистецтва.

Мета *методики викладання фахових дисциплін* - оволодіння науково-теоретичними основами методики викладання диригування, як складової навчальної дисципліни музично-педагогічної освіти у вищій школі, та всіх профільних дисциплін диригентської освіти; розширити і професійно загострити тематику теоретичної та методичної підготовки майбутнього хормейстера, зміст якої не охоплюється повністю рамками стандартних дисциплін - хорознавством та методикою роботи з хором; підготовка фахівців - диригентів, хормейстерів до практичної роботи в якості викладачів спеціальних дисциплін в музичних училищах, училищах мистецтв, педагогічних училищах.

12.7. «Методика викладання фахових дисциплін» базується на вивченні таких музичних дисциплін: хорове диригування, теорія музики, сольфеджіо, гармонія, фортепіано, аналіз музичної форми, читання хорових партитур, хоровий клас, вокальний клас, хорознавство, аранжування, педагогіка, психологія, музична психологія. Дисципліна «Методика викладання спеціальних дисциплін» є однією з профільюючих дисциплін, що визначають кваліфікацію випускника як викладача. Дисципліна дає основні знання про зміст, організації, формах і методах ведення предметів спеціального циклу («Диригування», «Читання хорових партитур», «Хоровий клас», «Хорознавства та методика роботи з хором», «Хорове аранжування», «Хорова література», «Історія хорової музики»), вивчає теоретичні основи викладання і шляхи їх практичного втілення.

12.8. Зміст дисципліни *методика музичного виховання*— розглядає: історію виникнення методики дитячого музичного виховання і розвиток до наших днів; нові досягнення музичної освіти різних країн; системи та концепції методик прогресивних педагогів-музикантів; дитячий голосовий апарат та його особливості; організацію уроку музики та хорового колективу; різні програми та репертуар; формування всебічно підготовленого спеціаліста, здатного на високому рівні організувати та провести урочну, позакласну та позашкільну музично-естетичну роботу, розвиток в студентів інтерес і любов до професії “вчитель музики” та забезпечення необхідною системою знань з теорії та методики музичного виховання.

Мета викладання дисципліни *методика роботи з хором* - освоєння методики роботи з дорослим і шкільним хором; методи і прийоми роботи із самодіяльним хором, підготовку концертного виконання; уміння реалізувати з хором практичні виконавські навички, теоретичні знання, одержані в процесі вивчення даного предмету; навчити самостійно працювати над партитурою хорового твору, необхідною навчально-методичною літературою; скласти репетиційний план роботи диригента з хором; проаналізувати інтонаційні труднощі мелодичного і гармонічного строю в хорових творах різної складності; визначити методи і прийоми їх подолання; підбирати вправи для розспівування шкільних хорів різних вікових категорій та дорослих хорів.

12.9. Зміст дисципліни *методики аналізу хорових творів* - система компонентів формування спеціаліста. Синтезуюча роль аналізу хорових творів у процесі формування виконавської інтерпретації. Бібліографічний пошук. Напрямки роботи з літературою. Структура аналізу хорової партитури: історико-стилістичний; літературно-художній; музично-теоретичний; вокально-хоровий; виконавський

Зміст дисципліни *хоровий клас* – розширення музичного світогляду, ідейно-художнє виховання і поглиблення спеціальних знань студентів

шляхом практичного ознайомлення з кращими хоровими творами світової музичної культури різних епох, стилів і жанрів.

Хоровий клас – є важливим компонентом професійної підготовки вчителя музичного мистецтва усіх кваліфікаційних рівнів вищої освіти, головним завданням якого є виховання у студентів професійних навичок співу в хорі та керівництва колективом на основі оволодіння навичок роботи з хоровим колективом. В процесі занять хору студенти набувають навичок орієнтації в загальному хоровому звучанні, вчать слухати хорові партії, аналізувати якість звучання хору в цілому, вміння критично підходити до почутого, виховується почуття колективізму, розвивається емоційність, творчі здібності, вокальні навички інтонування. Основними завданнями курсу є: виховання професійного інтересу до хорового співу як найбільш доступного виду музичного мистецтва і важливого засобу естетичного та духовного виховання студентів; розвиток слухових та вокально-хорових навичок; оволодіння методами вокально-хорової роботи та диригентською майстерністю в практичній роботі з хором, набуття навичок концертно-виконавської діяльності хорового колективу.

Зміст дисципліни *регентознавство* - з історії церковного співу. Спів у християнській церкві від її витоків. Церковний спів стародавньої Візантії. Церковний спів Київської Русі. Музичне середньовіччя. Форми українського церковного співу. Музично-церковна культура другої половини XV – початку XVII ст. Церковна культура братств. Перші видавництва. Нотація церковного співу та її розвитку Ірмологіон. Кант. Партестний спів. Дилецький, Воскресенський канон. Літургія Івана Золотоустого. Історія виникнення та структура чину. Тропарі та кондаки воскресні, рухомі, подібні. Хоровий концерт. М. Березовський, Д. Бортнянський. Духовна творчість. А. Ведель. Прокімени воскресні. Перемишльська композиторська школа. Духовна спадщина М. Вербицького, І. Лаврівського. Хорова творчість Галицьких композиторів другої половини XIX – поч. XX ст. Духовна хорова творчість

композиторів: К. Стеценка, М. Леонтовича, О. Кошиця, П. Гончарова, Я. Яциневича. Ірмоси рухомих і нерухомих свят. Вечірня, утрєня. Відродження української духовної музики від кінця ХХ ст. Духовна хорова творчість сучасних Галицьких композиторів. Самолівка та загально-народний спів. Молебень. Акафіст. Літургія наперед освячених дарів.

Зміст дисципліни *методики викладання фахових дисциплін* - ознайомити майбутніх фахівців з науково-теоретичними основами диригування як виду мистецтва, його науковим апаратом; сприяти систематизації знань, удосконалення технічних навичок набутих в курсі практичного диригування; забезпечити методичну підготовку до викладання диригування у вищих навчальних закладах музично-педагогічної освіти; прищепити навички самостійної роботи з фаховою літературою, орієнтації в ній, а також закласти навички формування навчально-художнього репертуару з диригування; формувати широкий художній музичний кругозір майбутнього викладача вузів; виховувати вміння самостійно мислити, критично аналізувати прочитану літературу; визначати методи самостійної роботи студентів над навчально-методичними матеріалами спеціальних дисциплін; навчити студентів складанню та виконанню практичних завдань. Виходячи із сучасного стану і розвитку диригентського мистецтва, а також, враховуючи навчальну програму, відпрацьовану в педагогічних навчальних закладах, що готують вчителів музики, слід вважати доцільним вирішення в рамках даного спецкурсу перерахованих завдань.

Завдання курсу полягають 1) у теоретичному узагальненні історичного досвіду хорової творчості, виконавства та педагогіки, 2) в ознайомленні з найбільш видатною хоровою літературою, що представляє різні стилі хорового мистецтва, 3) в освоєнні складних проблем вокально-хорової педагогіки і методики роботи з хором. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати** принципи складання

тематичних планів по лекційних курсах, раціонального розподілу навчального матеріалу по семестрах; визначення змісту семінарських занять; принципи складання індивідуальних планів роботи з диригування, читання хорових партитур і аранжування; основи психології диригентської професії, форми і методи індивідуальної роботи в класі диригування; отримати навички написання курсових робіт, реферату; методику з організації занять з читання хорових партитур, хоровий аранжування; освоїти колективні форми навчання, методи організації роботи хорового класу, форми і методи викладання лекційних курсів; знати вивчений теоретичний матеріал з історії хорового мистецтва, хорової педагогіки, мати пізнання хорової літератури, опанувати методами вирішення проблем вокальної роботи над хоровим твором, отримати знання про побудову репетиційного процесу в хоровому колективі.

Зміст дисципліни *методика музичного виховання*— розглядає: історію виникнення методики дитячого музичного виховання і розвиток до наших днів; нові досягнення музичної освіти різних країн; системи та концепції методик прогресивних педагогів-музикантів; дитячий голосовий апарат та його особливості; організацію уроку музики та хорового колективу; різні програми та репертуар; формування всебічно підготовленого спеціаліста, здатного на високому рівні організувати та провести урочну, позакласну та позашкільну музично-естетичну роботу, розвиток в студентів інтерес і любов до професії “вчитель музики” та забезпечення необхідною системою знань з теорії та методики музичного виховання.

12.10. Зміст дисципліни *методики роботи з хором* - основні завдання і функції хорового співу. Вплив хорового співу на розвиток музичних і вокальних здібностей, музичної свідомості і художнього смаку школярів. Методика формування вокально-хорових навиків в шкільних хорах. Різновиди хорового ансамблю. Ансамбль в залежності від фактурного і теситурного викладу хорової партитури. Вокально-інтонаційна основа ансамблю. Поняття строю в музиці. Методи і принципи роботи над

строєм. Мелодичний і гармонічний стрій. Залежність інтонації від фактури строю. Система способів і прийомів вивчення пісень з хором. Методика роботи над багатоголосними хоровими творами (технічний і художній період).

13. Музичне краєзнавство

13.1. Мета вивчення. Навчальна дисципліна «Музичне краєзнавство» призначена для дослідження історії музичного мистецтва краю як цілісного, взаємопов'язаного, детального і всебічного аналізу виникнення, становлення та розвитку національних виконавсько-хорових і педагогічних шкіл, їх традицій та особливостей і ґрунтується на принципах історизму.

Сучасний етап мистецької освіти характеризується пошуками нових підходів до навчально-виховних завдань, що вимагає підготовки нової генерації виконавських кадрів. Навчальна дисципліна «Музичне краєзнавство» займає вагоме місце в переліку таких дисциплін, як: музична етнопедагогіка, хорове сольфеджіо, хоровий клас, хорознавство, гармонія, а також інших дисциплін, що передбачені навчальним планом при підготовці майбутнього спеціаліста, оволодіння якими допомагає студентам на уроках спецкурсу опанувати свій фах.

13.2. Зміст дисципліни «Музичне краєзнавство» базується на хронологічному, проблемному та монографічному принципах. В основі хронологічного принципу – культурно-історична зумовленість музично-просвітницьких процесів у Галичині. Проблемний принцип полягає у виявленні причинно-наслідкових зв'язків між історичними процесами та виконавством, що впливає на розвиток музичного мистецтва, а саме, краєзнавство:

- духовна музична культура та її взаємозв'язок з народним мистецтвом;

- співвідношення впливу диригентсько-хорового мистецтва Галичини на процеси розвитку хорової музики в Європі.

Монографічний принцип - звернення до музично-педагогічного досвіду діячів української музичної культури, композиторів, письменників, мистецтвознавців, педагогів.

Виходячи із сучасного стану і розвитку музичного мистецтва, зокрема краєзнавства, а також враховуючи навчальну програму, слід вважати доцільним вирішення рамок спецкурсу перерахованих завдань.

Завдання курсу полягають:

- 1) у теоретичному узагальненні історичного досвіду хорової та музично-просвітницької діяльності видатних західноукраїнських композиторів-диригентів;
- 2) в аналізі процесу розвитку музичної освіти виховання на західноукраїнських землях;
- 3) в розкритті та обґрунтуванні музично-просвітницьких ідей провідних митців-музикантів та використанні їх в сучасній школі України.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати:

- зміст загальнотеоретичних дисциплін, які допоможуть закріпити вивчений та досліджений матеріал;
- про європейські традиції в українському музичному мистецтві, а зокрема, музичному краєзнавстві;
- про системний підхід до опанування музично-дидактичних матеріалів та їх застосування в практиці;
- про закономірності виникнення сучасних тенденцій у розвитку музичного краєзнавства в зв'язку з традиціями українців.

14. Основи науково-дослідної роботи

14.1. Мета викладання Курс основи науково-дослідної роботи вирішує завдання адаптації студентів-першокурсників до вимог і форм вузівського

навчання, до процесу самостійного, пошуково-дослідницького здобування нових знань. Метою вивчення навчальної дисципліни є: засвоєння теоретичних основ наукового дослідження, категоріального апарату, логіки та етапів процесу дослідження, опрацювання методики та методів науково-педагогічного дослідження стосовно проблематики мистецької освіти, ознайомлення із завданнями і особливостями різних форм наукового викладу матеріалів дослідження, формування особистісно-ціннісного ставлення до пошуково-дослідницької діяльності.

14.2. Зміст дисципліни - сутність процесу наукового дослідження; етапи та процедури, елементи методології НД; методику і методи НД; науковий апарат дослідження; оформлення результатів дослідження; види навчально-наукових робіт; розробка методики НД, проведення результативного процесу НД, оформлення належним чином наукових результатів, захист наукових здобутків.

15. Профільний інструмент

15.1. Мета викладання - курсу основний музичний інструмент належить важлива роль у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. У процесі навчання студент повинен оволодіти відповідним рівнем професійно-педагогічної та музично-виконавської майстерності, який забезпечить проведення уроків з музичного мистецтва в загальноосвітній школі на рівні сучасних психолого-педагогічних та методичних вимог; вільне володіння інструментом, що передбачає його використання на уроках музики (мистецтва) з урахуванням специфіки різних видів музичної діяльності; різностороннє використання музичного інструменту у процесі позакласної роботи, викладання гри на музичному інструменті в шкільних гуртках; здатність майбутніх педагогів постійно поглиблювати професійну компетентність, знайомитись з новою методичною, музикознавчою та нотною літературою, поповнювати

власний виконавський репертуар, бути ініціаторами та організаторами різних видів музичної творчості школярів.

15.2. Зміст дисципліни – оволодіння на сучасному рівні мистецтвом гри на інструменті, уміння методично правильно здійснювати процес навчання гри, спираючись на основні положення музичної педагогіки; різні за жанром, стилем, формою і характером музичні твори та музично-інструментальний матеріал, оволодіння навичок читання нот з аркуша, розвиток акомпаніаторських навичок, освоєння основних принципів та методів роботи над творами різних стилів та жанрів.

16. Профільний інструмент (скрипка)

16.1. Мета вивчення. У навчанні і вихованні майбутніх педагогів профільному музичному інструменту (скрипка) належить особливо важлива роль. Найважливішою задачею педагога з музичного інструменту є виховання в студентів розуміння основної мети – навчитися правдиво розкривати художній задум виконуваних творів і засобами музично-виконавської майстерності доносити його до слухачів. Тому робота в класі профільного інструменту спрямована головним чином на усвідомлення і творче втілення студентом змісту, форми, стилю виконуваних творів і на оволодіння різноманітними засобами художньої майстерності.

Плідність цієї роботи значною мірою обумовлюється розвитком творчої ініціативи і самостійності студента. Постійне стимулювання творчої ініціативи студента, виховання в нього навичок самостійної роботи є однією з головних задач музичного виховання.

16.1. Зміст дисципліни. Прагнучи до найбільш досконалого виконання, усіяко розвиваючи віртуозну техніку, роз'яснюючи шляхи і методи оволодіння прийомами гри на інструменті, потрібно виховувати в той же час правильне розуміння музично-виконавської техніки, що є лише засобом утілення художньо-виконавських задумів. Особливе місце повинна займати робота над оволодінням співучим змістовним тоном у

широкому змісті цього слова. Виховання художньої і технічної сторін музично-виконавської майстерності варто здійснювати в їхній нерозривній єдності.

До репертуару спеціальних класів включається українська та зарубіжна музика різних стилів та жанрів, а також – найдосконаліші в художньому відношенні зразки сучасної музичної літератури.

Однією з найважливіших ланок навчального процесу, особливо в перші роки перебування студента у вищому навчальному закладі, є робота над етюдами, гамами й іншим навчально-допоміжним матеріалом. При виборі етюдів та інших інструктивних творів варто керуватися поєднанням художньої значимості з доцільністю їх вивчення для розвитку тих чи інших виконавських навичок. Вивчення етюдів може набувати різних форм в залежності від змісту і характеру поставлених навчальних задач: доведення виконання етюду до певного ступеня довершеності, використання його в плані ознайомлення чи читання нот з листа.

17. Концертмейстерський / камерний клас / ансамбль

17.1. Мета викладання. Основними завданнями курсів **концертмейстерський клас / камерний клас / ансамбль** є: набуття студентами різноманітних практичних концертмейстерських навичок, необхідних для роботи в класній та позакласній роботі; навичок вокального, хорового та інструментального акомпанементу, гри в ансамблі, акомпанементу власному співу; розвиток у студентів навичок читання з листа та транспонування, підбору на слух мелодій та акомпанементу до пісень; вивчення хорової, вокальної, інструментальної, оперної та симфонічної нотної літератури різних епох, стилів та жанрів, хорової, вокальної та інструментальної літератури для дітей. В концертмейстерському класі студент закріплює знання та навички, отримані в класі диригування, постановки голосу, основного музичного інструменту. Одним із найважливіших етапів роботи в

концертмейстерському класі є виконавська практика, яка стимулюється та контролюється викладачем.

Мета вивчення дисципліни - отримати теоретичні та практичні навички колективного

музикування та імпровізації в ансамблях різних складів, стилів та напрямків; удосконалити навички читки з листа та взаємозамінності учасників ансамблю; ознайомити з найкращими взірцями зарубіжних та вітчизняних митців, формувати професійні якості музиканта, керівника колективу, викладача по класу спеціального інструменту, сприяти розвитку мелодичного, гармонічного і поліфонічного слуху, дати можливість досягнути єдності у виконанні різних видів атаки, штрихів, акцентів, удосконалити відчуття ритму.

17.2. Зміст дисципліни – традиційні склади ансамблевих колективів; технічні і темброві можливості інструментів; особливості виконавства відповідно до різних фактурних побудов; особливості роботи з ансамблевим колективом; основні принципи інструментування для різних складів ансамблю; принципи спрощення складної фактури або супроводу.

18. Виробнича практика (педагогічна)

Педагогічна практика займає важливе місце в системі підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва як ланка, що з'єднує теоретичне навчання студентів з їх самостійною роботою в закладах освіти, сприяє розширенню досвіду практичної діяльності. Педагогічна практика базується на знаннях, уміннях і навичках, одержаних студентами у процесі вивчення психолого-педагогічних, музично-теоретичних, виконавських дисциплін. Вона має на меті: поглиблення та розширення теоретичних знань, одержаних студентами у вузі, їх застосування у розв'язанні конкретних педагогічних завдань; формування і розвиток у майбутніх учителів навичок педагогічного мислення, необхідних для виконання своїх професійних обов'язків; ознайомлення із сучасним станом

навчально-виховної роботи в навчальних закладах освіти різного типу, з передовим педагогічним досвідом, зі станом реалізації основних завдань концепції української національної школи; сприяти формуванню у студентів професійних та особистісних компетенцій, інтересу до педагогічної професії, потреби у самовдосконаленні, творчого та дослідницького ставлення до педагогічної діяльності.

Пропедевтична педагогічна практика має на меті первинне ознайомлення студентів з роботою загальноосвітнього навчального закладу I-III ступеня, оволодіння програмним матеріалом дисциплін музично-естетичного циклу. В процесі проходження практики студенти здійснюють психолого-педагогічну характеристику учнів класу, в якому проходить педпрактика, стилю роботи класного керівника; здобувають вміння використовувати різні форми і методи навчання, здобувають навички виховного впливу на учнів з метою забезпечення їх розвитку; здобувають досвід спілкування з учнями на прикладі вчителів-методистів фахових дисциплін, досвідчених педагогів та психологів. В процесі практики здійснюється моніторинг готовності студентів до роботи у школі. Пропедевтична педагогічна практика проводиться в умовах, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності.

19. Музична етнопедагогіка

19.1. Мета викладання - пояснити етнопедагогічність українського музичного фольклору; основні методи і принципи застосування етнопедагогіки в процесі музичного виховання; про особливості розвитку і становлення української етнопедагогіки та її зв'язок з етнологією; вплив етнопедагогіки на становлення і розвиток наукової музичної педагогіки; закономірність виникнення сучасних тенденцій у розвитку музичної етнопедагогіки у зв'язку із звичаями, традиціями та духовним життям українців, аргументувати знання з етнопедагогіки в процесі викладання «Музичного мистецтва» в школі; навчити здійснювати

педагогічний аналіз музично-психологічного впливу на почуття та емоції в процесі виконання фольклорних музичних творів; навчити охарактеризувати дидактичну дію вітчизняного музичного фольклору, пов'язаного з етнопедагогікою; вміти виявити в українській етнопедагогіці досвід виховних ідей для формування патріотичної особистості.

19.2. Зміст дисципліни – музична етнопедагогіка Київської Русі та Галицької держави. Українська козацька держава та її етнопедагогіка. Етнопедагогіка духовної музики України. Історичні передумови виникнення та розвиток української етнопедагогіки. Методи дослідження та дидактичні принципи музичної етнопедагогіки. Музичний фольклор: типологія та методологія етнопедагогіки. Дидактика музичної етнопедагогіки для дитячого віку. Родинне виховання. Календарно-обрядова музична етнопедагогіка. Становлення та розвиток її у творчості Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки та композиторів: М. Дилецького, Г. Сковороди, М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя, М. Лисенка, М. Леонтовича, О. Кошиця, К. Стеценка, П. Ніщинського, С. Людкевича. Етномузикознавчий напрям у вивченні музичного досвіду української нації.

20. Спецкурси та спецсемінари

Завданням спецкурсів є формування умінь і навичок практичної роботи бакалавра в різних педагогічних ситуаціях. Спецкурси є авторським впровадженням у навчально-виховний процес інноваційних технологій педагогічної освіти. Їх зміст розкриває питання забезпечення майбутнього вчителя системою засобів педагогічного впливу на школярів з метою найбільш повного і диференційовано-творчого розвитку школярів.

15. ВСТУПНІ ВИПРОБОВУВАННЯ ТА КОНКУРСНИЙ ВІДБІР

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ТВОРЧОГО КОНКУРСУ «КОНЦЕРТНЕ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ» НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО» ОСВІТА

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ РІВЕНЬ «БАКАЛАВР»

Спеціалізація «МУЗИЧНА ПЕДАГОГІКА»

Творче випробовування передбачає виявлення належного рівня професійної підготовки та творчих здібностей абітурієнта. Абітурієнт Навчально – наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника повинен бути ознайомлений з основами даного фаху: технікою виконання музичних творів на спеціальних інструментах, аналізом виконуваних творів. Абітурієнт повинен виконати програму на профільному інструменті, яка контрастна за характером, темпом та проілюструвати технічну підготовку. Ступінь складності включених до програм різних за жанрами, стилями, формою творів визначаються програмними вимогами. Концертне виконання не повинно перевищувати 20-25 хвилин. Виконавець повинен орієнтуватись у формі та стилі виконуваного твору, викласти концепцію авторського задуму, мати особисту думку щодо інтерпретації програми. Предметна комісія перевіряє інтелектуальний розвиток абітурієнта, здатність до образного мислення, музичну ерудицію, естетичні погляди.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка	Критерії оцінки
незадовільно	програма абітурієнта не відповідає вимогам; твори виконано на низькому професійному рівні; відтворення нотного тексту з грубими помилками; незнання програми напам'ять; відсутність володіння технікою гри на інструменті чи

	диригентською технікою; численні технічні похибки і зупинки; відсутність ритмічної координації виконавських жестів; слабка музична ерудиція, що проявляється у відсутності грамотного стильового відтворення авторських композицій; відсутність навиків точного і виразного інтонування (у вокально-інструментальних, інструментальних та хорових творах); відсутність артистично-сценічної культури.
задовільно	програма абітурієнта частково не відповідає вимогам; виконання програми з помилками або зупинками (в нотному тексті, ритмі, темпі, динаміці, нюансуванні); часткове знання програми напам'ять; слабка техніка гри на інструменті чи диригентська техніка; окремі технічні похибки і зупинки; слабка ритмічна координація виконавських жестів; недостатність музичної ерудиції, що проявляється у неграмотному стилістичному виконанні програми; інтонування з грубими помилками (у вокально-інструментальних, інструментальних чи хорових творах); невизначна артистично-сценічна культура.
добре	програма абітурієнта відповідає вимогам; виконання програми з окремими помилками (в нотному тексті, ритмі, темпі, динаміці, нюансуванні); виконання програми напам'ять; добре розвинутий слух і почуття ритму; недостатність музичної ерудиції, що проявляється у неточному стилістичному виконанні програми; інтонування з окремими помилками (у вокально-інструментальних, інструментальних та хорових творах); належна артистично-сценічна культура.

відмінно	програма абітурієнта відповідає вимогам; професійне і грамотне виконання авторського тексту, відповідно до задуму композитора ; безпомилкове виконання програми напам'ять; висока технічна майстерність; яскраві музичні здібності; висока музична ерудиція, що проявляється у точному стилістичному виконанні програми; правильне інтонування (у вокально-інструментальних, інструментальних та хорових творах); висока артистично-сценічна культура.
----------	--

ГЛОСАРІЙ

Музичне мистецтво

(Диригування,Музична педагогіка і виховання)

Атака (від *франц.* – напад) – 1) характеристика характеру звуковидобування на початку музичних побудов; 2) характеристика різних способів звуковидобування.

Ауфтакт (від *нім.* Auftakt – перед тактом, затакт) – попередній диригентський жест, замах перед вступом, взяттям дихання і зняттям звуку тощо.

Абстрагування – метод дослідження теоретичного рівня, який полягає в уявному відокремленні певної властивості або ознаки предмету від самого предмета, від інших властивостей з метою більш глибокого його вивчення.

Авангардизм – (від *франц.* avant – вперед та garde – варта, загін) – узагальнююча назва течій музичного мистецтва ХХ ст., якому притаманний розрив з традиціями класичної музики, застосування радикально нових форм та виражальних засобів;узагальнююча назва течій сучасного музичного мистецтва, яким притаманний розрив з традиціями класичної музики, пошук нових форм та виражальних засобів. До

авангардизму в музиці належать: алеаторика, додекафонія, електронна, конкретна, пуантилістична, сонористична музика. Найвідоміші представники авангардизму: Л.Беріо, С.Буссоті, П.Булез, П.Шеффер.

Авторський концерт – виконання концертної програми, складеної з творів одного композитора.

Автохтонна наукова школа – це об'єднання вчених, які в основу своїх наукових теорій базували на еволюції місцевих фольклорних традицій.

Агогіка – (гр. *agogike* – рухання) – один із засобів посилення виразності хорового виконання шляхом відхилень від рівного темпу і строгого ритму при умові їх збереження в цілому; засіб виразності музичного виконання, що передбачає тимчасові відхилення від заданого постійного темпоритму. Може виявлятися у спеціальних ремарках: *a piacere* – вільно, *ad libitum* – на свій розсуд / за бажанням, *stretto* – стискуючи, *accelerando* – прискорюючи, *allargando* – розширюючи, *tempo rubato* – більш помітні або різкі відхилення від метроритмічної та темпової основи, *capriccioso* – капризно тощо. Властива переважно пісенному фольклору, музиці Романтизму.

Агнюс Деї (від лат. *Agnus Dei* – Агнець Божий) – 1) католицький піснеспів; 2) заключний розділ меси.

Академічний стиль – в мистецтві стиль, що відповідає традиціям, стійким правилам та встановленим зразкам, які пройшли випробування часом.

А капела (від італ. *a cappella*) – спів без інструментального супроводу. Академічна традиція пов'язана з середньовічним церковним співом, спочатку монодійним, потім поліфонічним. У Західній Європі досягло особливого розквіту в епоху Відродження.

Акафист (від грец. *akathistos* – не сидячи) – урочистий піснеспів Православної Церкви на честь Христа і святих, що виконується стоячи.

Акомпанемент (від *франц.* accompagnement – супровід) – музичний супровід партії мелодії чи партитури вокального або інструментального твору.

Аксіологія – (гр. *axios*– цінний, *logos*– слово, вчення) – філософське вчення про цінності суспільства, соціальних груп та особистості. Розрізняють цінності соціальні, духовні, культурні, моральні, естетичні, художні тощо.

Акустична система – пристрій для відтворення звуку, що складається з однієї або кількох динамічних головок, розташованих у корпусі (акустичному оформленні). Акустична система перетворює електричні коливання у звукові.

Акцент (від *лат.* accentus – наголос) – виділення окремого звука або акорду за допомогою динамічного або артикуляційного посилення звучання.

Алеаторика (від *лат.* alea – випадковість, гральна кість) – напрямок музики ХХ ст., заснований на випадковості як першоджерела творчості та виконавства. Обґрунтована у теоретичних працях П. Булеза та К. Штокгаузена.

Алилуя (від *грец.* alleluja – хвалить Яхве) – 1) урочистий релігійний піснеспів з характерним розспівом останніх складів слова. Цей розспів отримав назву юбіляції; 2) хоровий твір або частина масштабної композиції на основі розспіву цього слова. У такому варіанті представлений у складі церковних хорових композицій та ораторій Й. С. Баха, Г. Ф. Генделя, В. А. Моцарта та ін.

Алля брєве (італ. *alla breve* – в короткій манері, скорочено) – виконання музики, написаної в розмірі $\frac{4}{4}$ – «на два», а в розмірі $\frac{8}{4}$ – «на чотири».

Альт (від *лат.* altus – високий) – 1) Низький дитячий або жіночий голос. 2) Партія в хорі чи вокальному ансамблі з низьких дитячих або жіночих голосів (мецо-сопрано та контральто). 3) Смичковий інструмент з родини скрипок тощо.

Аналіз – метод наукового дослідження теоретичного рівня, який полягає у вивченні об'єкта (предмета, явища) за допомогою уявного або фактичного розкладання цілого на елементи цілого (частини об'єкта, його ознаки, властивості, відношення).

Аналіз хорової партитури – один з компонентів її вивчення на етапі підготовки до репетиційної роботи. Охоплює здебільшого загальні відомості про авторів та історію створення композиції, аналіз засобів музичної виразності та особливостей хорового викладу, загальний виконавський аналіз.

Ансамбль (від *франц.* ensemble – разом) – в музиці: 1) узгодженість виконання. В хоровому виконавстві розрізняють: загальний і частковий А., зокрема – інтонаційний, ритмічний, динамічний, тембральний, дикційний тощо; ансамбль між хором, солістами та інструментальною партією; 2) вид виконання твору кількома солістами (дует, тріо, квартет, квінтет, секстет); 3) великий виконавський колектив тощо.

Антифон (від *грец.* antiphonos – той, що звучить у відповідь) – 1) почерговий спів солістів і/або хору чи двох хорів; 2) піснеспів або твір, який виконується за цим принципом.

Аналіз музичний у вузькому значенні – аналітичний розгляд окремого компонента музичної мови в рамках конкретного музичного твору, пов'язаний з необхідним виділенням певного компонента з-поміж інших (аналіз мелодії, гармонії, фактури, композиційної форми тощо).

Аналіз музичний у широкому значенні – аналітичний розгляд взаємодії усіх сторін музичного твору: звукової, інтонаційної, композиційної.

Аналіз музичних творів - одна з галузей музично-теоретичних наук, яка характеризується детальним дослідженням твору, від особливості ритмічних малюнків, до визначення теми, ідеї та сюжету літературного тексту. Наукове дослідження музичних творів, їх змісту, стилю, форми, музичної мови та її елементів – як єдиного цілого.

Аналогія – метод наукового дослідження теоретичного рівня, при якому досягається пізнання одних предметів і явищ на основі їх подібності з іншими.

Ангемітонічний – це такий ладозвукоряд, який має звукові пропуски в ступеневому розгортанні.

Анімізм – це етап у фольклорному мисленні, коли основні образи або персонажі мають одухотворений характер.

Анотація (від *лат.* annotatio – зауваження) – короткий виклад змісту музичного твору.

Ансамбль (від *франц.* ensemble – разом) – в музиці: 1) узгодженість виконання. В хоровому виконавстві розрізняють: загальний і частковий А., зокрема – інтонаційний, ритмічний, динамічний, тембральний, дикційний тощо; ансамбль між хором, солістами та інструментальною партією; 2) вид виконання твору кількома солістами (дует, тріо, квартет, квінтет, секстет); 3) великий виконавський колектив тощо.

Антифон (від *грец.* antiphonos – той, що звучить у відповідь) – 1) почерговий спів солістів і/або хору чи двох хорів; 2) піснеспів або твір, який виконується за цим принципом.

Аранжування (від *франц.* arranger – упорядковувати) – 1) Перекладання музичного твору для іншого складу виконавців; 2) Обробка мелодії для виконання на музичному інструменті або для голосу з супроводом.

Арс Нова (*лат.* ars nova – нове мистецтво) – мистецтво епохи раннього Відродження (XIV ст.) в музиці Франції та Італії, для якої характерний розвиток мотетів, мадригалу, балади. Визначними представниками є Гільом де Машо, Ф. Ландіно.

Артикуляція – (*лат.* articulatio – розчленування, від *articulo* – членувати) – спосіб виконання звуків під час співу або гри на музичному інструменті.

Асонанс – це неточний збіг прикінцевих приголосних і голосних звуків у віршах

Атака (від *франц.* – напад) – 1) характеристика характеру звуковидобування на початку музичних побудов; 2) характеристика різних способів звуковидобування.

Аудіоредактор або звуковий редактор – програмне забезпечення для редагування цифрового звуку.

Ауфтакт (від *нім.* Auftakt – перед тактом, затакт) – попередній диригентський жест, замах перед вступом, взяттям дихання і зняттям звуку тощо.

Багатоголосся – одночасне звучання трьох і більше самостійних чи акомпануючих голосів.

Бакалавр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні і спеціальні уміння та знання узагальненого об'єкта праці (діяльності), достатній для виконання завдань та обов'язків певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Балада (від *пізньолат.* ballo – танцюю) – спочатку одноголоса танцювальна песня, що походила від хороводних пісень (ballata). Структура засновувалась на строфічному принципі; у виконанні кожної зі строф діяв респонсорний принцип (чергувались соло і хор). У епоху Відродження – поліфонічна пісня ліричного характеру, особливо популярна у Франції (Гійом де Машо). У Великобританії в цей час культивувався початковий принцип виконання Б., але поза первинною танцювальністю. Зразки Б. в хоровій творчості – твори Ф. Мендельсона і Р. Шумана.

Баритон (від *грец.* barytonos – грубоголосий, грубозвучний) – у вокал. музиці чоловічий голос, проміжний між тенором та басом.

Баркарола (від *італ.* багса – човен) — спочатку пісня венеціанських гондольєрів, пізніше – узагальнено – «пісня на воді». Для Б. типовий лірично-мрійливий характер, шестидольний розмір (також – дридольний

чи дванадцятидольний), монотонно-коливальний супровід. Зразки Б. в хоровій музиці містить творчість Ф. Шуберта та Й. Брамса.

Бароко – (від *итал.* barocco – примхливий, вишуканий, дивний) – стиль напрямків європейського мистецтва XVI – XVIII ст. Часто визначається як перехідний стиль між Відродженням і Просвітництвом, що співіснує з іншими (класицизм, маньєризм, рококо, сентименталізм та ін.). Характеризується домінуванням принципів риторики, тавтологічністю засобів музичної мови, тенденцією до відокремлення музики від слова, розвитком інструменталізму, кристалізацією концепції монолітного твору та фіксованості імпровізації. Паралельно ствердились принципи поліфонії вільного стилю й усталилися формотворчі правила фуги; а також – концерту як жанру тощо. Для мистецтва бароко характерні грандіозність і декоративна пишність, урочистість, схильність до вражаючих ефектів, динамічність композиції та напруженість (музика – К.Монтеверді, Й.-С. Бах, Г.-Ф. Гендель та ін.).

Бароко українське (козацьке) – національний варіант провідного стилю XVI-XVIII ст. у мистецтві бароко українського, розквіт якого припав на XVII-XVIII ст. (добу козацької державності). Риси музичного бароко українського найхарактерніші для творчості М.Ділецького, М.Березовського, А.Веделя, Д.Бортнянського.

Бас – (від *итал.* basso – низький) – 1) низький чоловічий голос значної сили та насиченого тембру; 2) найнижчий звук партитурного викладу чоловічих або мішаних хорів низький чоловічий голос, густий, твердий, сильний. Діапазон звичайного баса – «мі-фа» великої октави – «до-ре» малої.

Бассо остинато (від *итал.* basso ostinato – наполегливий бас) – 1) мелодична формула, що постійно повторюється в партії басу; 2) вид варіацій. Яскравий зразок суміщення обох значень – «Crucifixus» з Високої меси Й. С. Баха.

Бенедиктус (від *лат.* Benedictus – благословен) – 1) прославний католицький піснеспів; 2) частина меси. Входить до структури урочистих мес і реквієму. Хорове втілення В. набув у творчості Дж. Палестрини, Й. С. Баха, В. А. Моцарта, Ф. Ліста, Дж. Верді.

Бриндізі (від *італ.* brindisi—заздравний тост) – застольна пісня. Використовується в операх у вигляді соло с хоровим приспівом («Травіата», «Отелло» Дж. Верді, «Лукреція Боржиа» Г. Доницетті та ін.).

Богогласник – зібрання церковних пісень (духовних кантів і псалмів), широко розповсюджених в Україні у XVIII ст.

Варіації – (від *лат.* variatio – зміна, різноманітність) – 1) твір, визначальним принципом якого є різноманітні зміни основної теми; 2) принцип формотворення. Варіації поділяються на строгі, вільні та характерні. Ґрунтуються у чинниках формотворення народної музики. В різноманітних варіантах використовуються в хоровій академічній творчості.

Венеціанська школа – узагальнена назва творчих напрямків, що склався у Венеції і діяв упродовж XVI–XVII ст. До представників належать А. Вілларт, А. і Дж. Габріелі, К. Монтеверді, А. Вівальді, А. Лотті та ін. Створили монументально-декоративний поліфонічний стиль; часто використовували інструментальний супровід. Культивували різноманітні жанри – мадригал, канцону, месу, мотет тощо.

Відлуння (ехо; луна; грец. – відгомон) – прийом, заснований на повторенні малої структури (мотива, акорду, рідше – фрази) з меншою силою гучності, іншими голосами або інструментами.

Відродження або Ренесанс (від *фр.* Renaissance, *італ.* Rinascimento; від «гі» — «знову», «заново народжений») – епоха у європейському мистецтві XV–XVI ст. На ранній стадії визначається як Ars Nova (нове мистецтво). Розквіт музичної творчості наступає в період Високого Ренесансу. Першорядними ознаками вважається домінування гуманістичних життєстверджуючих тенденцій у протизагаду до аскетизму

Середньовіччя. В хоровій творчості розвиваються поліфонічні форми, складаються нормативи строгого стилю на основі *cantus firmus*. Основними жанрами є меса і мотет. Поступово розвиваються світські пісенні поліфонічні жанри.

Віллanelла (від італ. villanella – селянська пісня) – італійська лірична багатоголоса пісня, що сформувалася і набула розвитку в XV–XVI ст. Одне з джерел мадригалу. Переважно триголоса, з застосуванням імітаційної поліфонії.

Вільний стиль – поліфонічний стиль, принципи якого склалися в музиці XVII ст. На відміну від строгого стилю. Допускав широке використання тонально-гармонічних співвідношень, різноманітної часом примхливої ритміки, дисонансів, хроматизмів та різноманітних стрибків за опори на імітаційну техніку, складний контрапункт.

Виховання – конкретно-історичне явище, яке тісно пов'язане з соціально-економічним, політичним і культурним розвитком суспільства, з етно-соціальними і соціально-психологічними особливостями народу.

Вокалізація (від італ. vocalizzazione; від лат. vox – голос) – Принцип розспівування голосних звуків або складів в музичних творах на основі голосних звуків, часто – із застосуванням приголосних. На основі вокалізації засновано принцип жанру вокалізу.

Вокальне мовлення – вокальна мова – 1) Засіб передавання музично – естетичної та емоційної інформації виконавцем слухачеві, який відрізняється від мовлення більшою потужністю та гучністю, тривалістю звучання голосних, особливістю тембру, характерними модуляціями висоти основного тону, наявністю вібрато та чітко визначених співацьких формант, особливим значенням високої співацької форманти, а також специфікою фізіологічних механізмів звукоутворення (дихального апарату, гортані, трахеї, резонаторної системи тощо); 2) Біофізичний аспект співацького процесу, його аналіз з акустико – фізіологічних позицій, що вимагає використання спеціальних методів і засобів

дослідження та контролю; 3) Особливий вид мовлення, де на відміну від розмови домінують нерудуковані й подовжені голосні.

Вокальне мистецтво – вид музичного виконавського мистецтва, що ґрунтується на майстерному володінні співацьким голосом. Вокальне мистецтво може бути сольним, ансамблевим та хоровим. У вокальному мистецтві різних народів відзеркалюються інтонаційні, ладові, ритмічні та інші риси народної музики.

Вступ – 1) Необов'язковий початковий розділ в циклічному творі (кантаті, ораторії, симфонії тощо), що готує появу основних розділів; 2) Частина музичного твору, яка передує подальшому викладу та інколи накреслює основну ідею твору та образи.

Галантний стиль - (від *франц.* galante – вишуканий) – стиль європейської музики початку і середини XVIII ст. Інші назви – рококо (*фр. rococo*, від *фр. rocaille* — дроблене каміння, декоративна ракушка), перед-класичний або ранньокласичний стиль. Сформувався у Франції. Характеризується вишуканістю, значною кількістю прикрас, граціозною ритмікою, перевагою малих форм. Естетика позначена галантністю, грайливістю, відсутністю яскравих драматичних ефектів. Попередником вважається Ж. Б. Люлі, представниками – Л. Дакен, А. Кампра, М. Маре та ін.

Гармонія – (грец. αρμονία – зв'язок, порядок; лад; злагодженість, відповідність, стрункість). Термін «гармонія» в музиці включає ряд значень: приємна для слуху злагодженість звуків, милозвучність (естетичне поняття); закономірне поєднання тонів у одночасному звучанні; співзвуччя (музично-теоретичне поняття).

Гаудеамус (від *лат.* gaudeamus – будемо радіти) – середньовічна пісня, яка в обробці К. В. Кіндлебена (1781) стала популярним студентським гімном. Автентична назва – «De brevitae vitae» («На швидкоплинність життя»). З'явилась або в Гейдельберзькому, або в Паризькому

університеті на основі традиції застільних пісень вагантів. Наспів має багато варіантів; відомий варіант ймовірно створив Й. Окегем.

Гемітонічний – це такий ладозвукоряд, який складається із двох або більше інтонаційних ланок.

Генерал-бас (від *лат.* generalis – загальний, головний, *італ.* basso generale – загальний бас) – нижній голос партитури з позначенням цифр під кожним звуком («цифрований бас»), які позначали гармонічне наповнення.

Генеральна пауза (від *лат.* generalis – загальний, головний і пауза) – одночасна пауза для всіх виконавців. Позначається аббревіатурою G. P.

Гетерофонія (від *грец.* heteros – інший та phone – звук, голос) – 1) спільне виконання одноголосної мелодії з епізодичними відхиленнями від унісону; 2) одна з початкових форм багатоголосся, яка утворюється в різних формах спільного співу або гри. Елементи гармонії (співзвуччя) виникають в Г. епізодично, а в багатоголоссі співзвуччя голосів є нормою.

Гімн (*грец.* hymnos, від hymneo – славити, хвалити) – загальна назва різних за змістом урочистих пісень на честь богів, святих, героїв, святкових та історичних подій, військових перемог, громадянських актів, певних соціальних груп, культурних організацій і т. ін. Специфічною групою виступають державні Г., які символізують і пропагують національні ідеї та ментальність країни, якій належать.

Гіпотаксис – це зіставлення двох або більше простих речень, які незалежні в смисловому відношенні між собою.

Гліссандо (*італ.*, от *франц.* glis-sant – скользя) – специфічний прийом виконання, заснований на поступовому переміщенні звуку без виокремлення проміжних щаблів.

Глорія (*лат.* Gloria – слава) – 1) Хвалебний піснеспів католицької церкви; 2) Друга частина меси.

Гносеологія – (*гр.* gnosis – знання, вчення) – теорія вивчення

Голосоведення – 1) Рух голосу; 2) Співвідношення типів руху кількох голосів. Його види – пряме, паралельне, непряме, протилежне. В гомофонно-гармонічному стилі підпорядковане основному голосу, в поліфонічній музиці – більш самостійне.

Гомофонія (від грец. homos – рівний і phone – звук, голос) – багатоголосний склад музики, в якому один з голосів (як правило, верхній) є головним, а інші лише супроводжують, акомпанують йому.

Григоріанський спів (григоріанський хорал) – традиційний спів католицької церкви, канонізований папою Григорієм I Великим в 590 – 604 рр. Г. с. виконувався чоловічим хором в унісон. Під час розвитку багатоголосся Г. с. був тематичною основою (кантус фірмус – незмінний спів) поліфонічних культових творів.

Духовна музика – вокальні або вокально-інструментальні (інколи інструментальні) твори на канонічні, релігійні за змістом тексти або сюжети. Виконується не тільки під час богослужінь, але й в побутових умовах.

Десинкретизація первісного художньо-обрядового дійства – відгалуження художньої творчості від трудової, культової і комунікативної діяльності; розмежування різних способів художньої творчості, які здобувають самостійність і естетичну самоцінність.

Джаз – жанр професійної музики, що виник на початку ХХ ст. в південних штатах США внаслідок взаємодії африканської та європейської танцювальної музики. Джерелами Джазу були імпровізаційні форми негритянської народної музики, зокрема, спіричуелс, блюз, регтайм, а також танцювально-побутова музика білих переселенців.

Джаз-рок – напрям у сучасній музиці, що синтезує елементи джазу і рок-музики. Джаз-рок властиві колективна імпровізація, використання латиноамериканської ритміки, застосування джазових духових мідних електроінструментів, що розширює звукову палітру завдяки електронним акустичним ефектам.

Дидактика – розділ педагогіки, що викладає теорію освіти та навчання. Розкриває закономірності засвоєння знань, умінь, навичок, формує погляди, визначає зміст освіти, вдосконалює методи і форми навчання, виховну дію навчання на учнів.

процес змін у культурі, що характеризується спрямованістю, цілісністю, закономірністю, впорядкованістю тенденцій.

Дикція (лат. dictio – вимова) – уміння чітко й виразно вимовляти текст під час співу та мовлення.

Дилетантизм (від італ. dilettantisme) – аматорське, непрофесійне заняття в будь-якій галузі науки, мистецтва без належних знань і професійної підготовки.

Диригент (від франц. diriger – керувати, направляти) – керівник колективу музикантів, який об'єднує виконавців з метою досягнення єдиного трактування та художньої досконалості.

Диригентська схема – основна складова частина жестів мануальної техніки, якою диригент керується, передаючи музичну організацію та художній зміст твору в процесі його виконання. Д.с. є пластичним вираженням музичного розміру твору, що виконується.

Диригування – мистецтво керування музичним колективом (оркестром, хором тощо) під час вивчення, підготовки та виконання музичного твору.

Дискант (від лат. dis – окремо та cantus – спів) – 1) Високий дитячий (переважно хлопчачий) голос з специфічним звучанням; 2) Найвища партія хору або вокального ансамблю, яку виконує дискант.

Динаміка культурна – кваліфікаційна робота, що призначена для об'єктивного контролю ступеня сформованості умінь вирішувати типові задачі діяльності, які в основному, віднесені в освітньо-кваліфікаційній характеристиці до організаційної, управлінської та виконавської виробничих функцій.

Диригент- керівник колективу музикантів, який об'єднує виконавців з оркестру, хору, оперної або балетної вистави з метою досягнення єдиного

трактування та художньої досконалості. Диригент передає свої задуми за допомогою спеціальної системи прийомів – мануальної техніки, виразу обличчя, погляду тощо.

Дихотомія – це логічно-структурна організація, яка в сумі дає однакову кількість фігур.

Діапазон (від *грец.* dia pason (chordon) – через всі струни) – 1) Звуковий обсяг співацького голосу, музичного інструменту, мелодії, звукоряду, який визначається відстанню (інтервалом) між найнижчим і найвищим звуками; 2) Загальний музичний діапазон – обсяг звукоряду, який використовується в музичній практиці.

Дівізі (*італ.* divisi – роз'єднані) – в партіях однотипних музичних інструментів або хору знак (div.), що вимагає поділу виконавців на дві або більше самостійних партій залежно від того, скільки звуків включає акорд. Дія знака припиняється появою нових: unis – разом або non div. – не розділяти.

Dies irae (лат. – день гніву) – 1) спочатку секвенція (написана в XIII ст. францисканським монахом Фомою Челанським), згодом піснеспів у складі католицького реквієму. Присвячена Судному Дню. Текст складається з трирядкових заримованих строф. В хоровій творчості вербальний текст використано у Реквіємах В. А. Моцарта, Дж. Верді, Г. Берліоза, Л. Керубіні.

Додекафонія – один із видів композиторської техніки XX ст., для якого характерна побудова всього твору на дванадцятизвуковій серії.

Документування фольклорного твору – це запис відомостей про автора записів та інформатора, від якого записано фольклорний твір.

Драматичне сопрано – високий жіночий голос, якому властива велика сила і насиченість звучання на усіх ділянках діапазону, але недостатня гнучкість і рухливість.

Драматичний баритон – середній чоловічий голос мужнього, насиченого тембру з сильними низькими та “металевими” високими звуками.

Драматичний тенор – високий чоловічий голос, якому властива велика сила, широта і насиченість звучання, виразний яскравий і металевий тембр, але менші рухливість і гнучкість, ніж у ліричного тенора.

Драматургія музична – система виражальних засобів та прийомів втілення драматичної дії в музичних творах.

Духовна музика – вокальні або вокально-інструментальні (інколи інструментальні) твори на канонічні, релігійні за змістом тексти або сюжети. Виконується не тільки під час богослужінь, але й в побутових умовах.

Еволюція – процес зміни, розвитку кого-, чого-небудь.

Екзистенціалізм – філософський світогляд, який утверджує унікальність існування світу людської суб’єктивності.

Експертна оцінка – метод рейтингу, який поєднує педагогічне спостереження із опитуванням найкомпетентніших фахівців щодо оцінки досліджуваних явищ. Різновид експертної оцінки – педагогічний консиліум.

Експресіонізм – (від лат. *expressio* – вираження) – напрям європейського мистецтва першої чверті XX ст., який зосереджувався на хворобливому стані душі, негативних аспектах дійсності, співчутванні приниженим і ображеним, жаху та відчаї.

Електронна музика – музика, що виникає і реалізується за допомогою електронно-акустичної звукоутворюючої та звуковідтворюючої апаратури – магнітофонів, синтезаторів тощо.

Епічний фольклор – це такий фольклор, в основу якого покладено оповідь про героїчні події українського народу.

Епос – розповідь про події минулого, побудована за принципом гіперболізації

Етнографія музична –(від грец. *ethnos* – народ і *grapho* – пишу) – галузь музичної етнології, що спеціалізується на записуванні, фіксації, розшифровуванні народної музичної творчості, збиранні відомостей про народних виконавців та місця поширення творів фольклору, пошуку і вивченні народних музичних інструментів, їх відновленні та поверненні до активного вжитку, систематизації зібраних матеріалів, створенні описів, каталогів, картотек, довідників, музично-етнографічних публікацій.

Етнологія музична – (від грец. *ethnos* – народ і *logos* – наука) – наукова дисципліна, що вивчає виникнення, розвиток та взаємодію усної традиції музичної творчості національних народних культур як явища, що віддзеркалює в художній формі процес суспільного розвитку, етнічну специфіку та менталітет народу, характерні виражальні засоби і виконавську поведінку тощо. Етнологія музична вивчає народне музичне мистецтво одночасно як «мову» – систему музичних структур, і як «мовлення» – специфічну виконавську «поведінку».

Євангеліє – (гр. *evangelion* – добра, блага звістка; благовісткування) – загальна назва перших чотирьох книг новозавітної частини Біблії. В них викладені благі вісті про життя і вчення Ісуса Христа, який з'явився для спасіння людства.

Єктенія –(гр. *ektenia* – протяжливо) – молитва з проханнями священнослужителя (диякона або священика) і відповідями (респонсоріями) співців: «Господи, помилуй» або «Подай, Господи», або «Тобі, Господи».

Жанр музичний - (франц. *genre* – рід, вид, тип, манера) – багатозначне поняття, яке застосовується у класифікації музичної творчості за родами і видами, виходячи з їх походження, умов виконання, сприймання та інших ознак (зміст, структура, засоби виразності, склад виконавців тощо). Склад виконавців і спосіб виконання визначають найпоширеніший поділ Ж. на

вокальний та інструментальний, які, своєю чергою, диференціюються за дрібнішими ознаками.

Жести (від *лат. gesta* – діяння) – виражальні рухи рук, пальців, якими надається додаткова виразність виконанню музичного твору. Система жестів складає основу диригентської майстерності.

Жіночий хор – хоровий колектив, творений виключно з жіночих голосів.

Загальна музична освіта – галузь освіти, яка поєднує музичне навчання, виховання та розвиток особистості учнів засобами музики і покликана підготувати їх до активної участі у соціокультурному житті, до подальшої музично-естетичної самоосвіти.

Заспів – 1) Початок хорового твору або пісні, яке виконує один співак (або група), після якого вступає весь склад хору; 2) В творах куплетної форми – частина куплета з текстом, що оновлюється.

Затакт – 1) Неповний такт, з якого починається мелодія, музична фраза або твір. Затакт передує повному такту; 2) Ауфтакт.

Зміст вищої освіти – обумовлено цілями та потребами суспільства система знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, що має бути сформована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки.

Змішаний хор – хоровий колектив, який складається з неоднорідних голосів.

Знаменний спів – система давніх православних культових наспівів XII – XVII ст. Назва походить від давньослов'янської назви співацького знаку – знам'я. Розвивався спочатку як одноголосний, потім акапельний хоровий в межах системи осмогласія; мелодика суто діатонічна, заснована на обіходному звукоряді, спирається на рівномірний поступальний рух в межах кварта або квінти; ритм несиметричний, визначений текстом.

Ідеалізація (уявний експеримент) – граничний вид абстракції, метод, який долає просторові, структурні і часові межі реального експерименту, дозволяє проникнути у суть предмета, зрозуміти його рушійні сили.

Імпресіонізм – (франц. *impression* – враження) – напрям у музиці, що характеризується яскравістю, втіленням скороминущих вражень, одухотвореною пейзажністю, колоритними жанровими зображеннями, музичними портретами.

Індексування форми – це позначення латинськими буквами однакових або неодинакових структурноритмічних побудов у рядках.

Інтерпретація – (лат. *interpretatio* – тлумачення) – художньо-звукова реалізація музичного тексту в процесі виконання, що залежить від задуму автора та його індивідуальних особливостей, принципів школи або напрямку, до яких належить виконавець.

Інтерпретація виконавська – вид художньої інтерпретації, іманентна і загальна закономірність виконавського мистецтва, що передбачає глибоке осмислення тексту, художнього контексту та психологічного підтексту твору з метою формування і втілення виконавської концепції.

Інтерпретація музична у вузькому розумінні – процес звукової реалізації нотного тексту.

Інтерпретація музична у широкому розумінні – як синонім художньої інтерпретації, процес створення і реалізації виконавської концепції, котра залежить від естетичних принципів школи чи напрямку, до яких належить виконавець, від його майстерності, особистісного розуміння твору.

Інтерпретація художня – особливий вид інтерпретації, специфіка якої полягає у визнанні художньої образності як діалектичної єдності відображення реальності та виразу ставлення до неї художника, виразового зображення, зображення з «подвійним відображенням» – дійсності і художника, об'єктивного та суб'єктивного світів.

Інформатика – це наука про інформацію та інформаційні процеси, про комп'ютери та їх використання.

Історія музики – наука, що вивчає розвиток музичного мистецтва як історичний процес – від зародження до сучасності, включаючи як загальну

історію музики, так і розвиток музичного мистецтва окремих країн і народів.

Історія музичної педагогіки – галузь знань, яка акумулює, фіксує та транслює творчий досвід музичної діяльності від одного покоління до іншого, сформовані етичні та естетичні ідеали тієї чи іншої доби; вона відображає еволюцію музично-педагогічної думки та музично-освітньої практики впродовж історичного розвитку.

Історична наукова школа – це об'єднання вчених, які в основу своїх досліджень ставили історизм фольклорних творів.

Internet – це мережа комп'ютерів та комп'ютерних мереж, джерело інформації, яка постійно змінюється і розширюється.

Камерний хор – невеликий за складом хор, який здебільшого виконує ансамблево-хорову музику.

Канон (від *грец.* капоп – норма, правило) – поліфонічна форма, заснована на строгій неперервній імітації, при якій голоси повторюють мелодію провідного голосу і вступають раніше, ніж вона закінчиться. Розрізняють канони по кількості голосів, інтервалом, кількості тем і формі імітування.

Кантилена (від *італ.* cantilena – спів, розспівування) – 1) Здатність вокаліста до злитого звукоутворення та фонації на широкому диханні, найважливіший компонент співацької майстерності; 2) Мелодійність музики та її виконання.

Кантор (від *лат.* cantor — співак; нім. Kantor) – початково церковний півчий. З XVI ст. у протестантському середовищі – керівники церковних хорів, до функцій яких належало навчання співу і написання творів за потребою.

Кантус (*лат.* cantus) – 1) спів, наспів, мелодія; 2) верхній голос: дискант, сопрано.

Кантус фірмус (*лат.* cantus firmus – неизменная мелодия) – провідна мелодія в поліфонічному творі, яка неодноразово проводиться в незмінному вигляді.

Капела (від *итал.* cappella – каплиця, молільня) – 1) Місце в католицькій церкві, де розміщувались співаки; 2) Церковний хор, що співав без супроводу, звідки й виник термін «a cappella» – спів у стилі капели, тобто без інструментального супроводу; 3) Великий висококваліфікований хоровий колектив, здатний виконувати будь-яку музику для хору з супроводом або без нього.

Капельмейстер (*нім.* Kapelmeister – майстер капели) – керівник і диригент вокальної або інструментальної капели, пізніше – оркестру.

Качча (*іт.* caccia – полювання) – жанр вок. музики XIV – XVI ст., переважно побудована як дво- або триголосий канон

Кіріє (від перших слів молитви «Kyrie eïleson» – «Господи, помилуй») – початковий розділ католицької меси або реквієму.

Класика музична – музичні твори, що відповідають найвищим художнім вимогам, поєднуючи глибину, змістовність, досконалість форми. Класика музична витримала «перевірку часом» та увійшла до скарбниці світового музичного мистецтва.

Класицизм – стиль і напрямок у мистецтві XVII-XVIII ст., заснований на переконанні в розумності буття, в існуванні єдиного, загального порядку у природі і житті, гармонійності людської натури (музичний класицизм – мистецтво віденської класичної школи – творчість Й.Гайдна, В.Моцарта, Л.Бетховена).

Класифікація – метод дослідження теоретичного рівня, який дає можливість упорядкувати досліджувані об'єкти на основі визначення їх однорідності та розподілити на взаємопов'язані групи, розряди чи класи, що відкриває можливості для пояснення та прогнозу.

Кластер (від *англ.* cluster – гроно, скупчення, tone cluster – гроно звуків) – співзвуччя, утворене щільним скупченням малих або великих секунд, що є обов'язковою умовою трактування цього скупчення. К. поділяються на два різновиди – акорди або сонорні співзвуччя.

Колоратура (от лат. *colore* – окрашиваю) – швидкі віртуозні пасажі і прикраси вокальної партії. Вимагає легкості й точності інтонування.

Колоратурне сопрано – найвищий жіночий голос, який відзначається особливою рухливістю та легкістю виконання колоратури, великим діапазоном.

Колядки – це музично-поетичні твори, які виконуються під час Різдвяних свят і розповідають про народження Ісуса Христа.

Композиція – (лат. *composito* – складання) – починаючи з XVII століття представляє цілісну науку про гармонію, поліфонію, музичний стиль, форму та інструментовку, практичним результатом якої є складання музичних творів.

Конкатенація – це повторення словесних лексем попереднього рядка у наступному.

Контральто (італ. *contralto*) – найнижчий жіночий голос густого, соковитого тембру.

Концерт (від італ. *concerto* – змагаюсь) – 1) Прилюдне виконання музичних творів; 2) Жанр великого, віртуозного за характером музичного твору для соліста (інколи двох – трьох) з оркестром у формі тричастинного сонатного циклу; 3) Поліфонічний вокальний або вокально-інструментальний твір, який спирається на зіставлення двох або кількох партій.

Концертмейстер (нім. *Konzertmeister*) – 1) Перший скрипаль- соліст симфонічного або оперного оркестру, який в разі потреби може виконати функції диригента; 2) Музикант, який очолює одну з груп симфонічного або оперного оркестру; 3) Піаніст, який співпрацює з індивідуальними або ансамблевими виконавцями в процесі розучування і виконання партій та концертних творів.

Конкретизація – метод дослідження теоретичного рівня, який полягає у сходженні від абстрактного до конкретного, дозволяє більш точно

охарактеризувати предмет з урахуванням структурних та функціональних зв'язків його компонентів.

Контекст – загальні соціокультурні умови, що дають змогу виявити смисл людської життєдіяльності.

Контркультура – сукупність соціокультурних настанов, що полягають у протистоянні цінностям фундаментального ядра культури.

Кредо (лат. *credo* – вірую) – один з розділів католицької меси.

Кульмінація (від лат. *culmen* – вершина) – найбільш напружений епізод у розвитку музичного твору. Виокремлення кульмінації та узгодженість їх рівнів є важливим засобом виразності й мистецького трактування твору.

Куплет (франц. *couplet*) – розділ пісні, структурований як одне проведення мелодії і однієї строфи поетичного тексту в межах простих форм. Найчастіше використовується як основна форма у народній, аматорській і масовій пісні.

Купюра (від франц. *couper* – різати, скорочувати) – скорочування музичного тексту за допомогою вилучення його частини, картини чи акту в опері або опереті, яке виконавець робить на свій розсуд або за вказівкою композитора.

Культура - сукупність духовних, матеріальних і практичних здобутків людства, у яких віддзеркалюється рівень розвитку суспільства. Музична культура охоплює досягнення у сфері музичної творчості, виконавства та освіти, а також рівень обізнаності та вихованості людини в галузі музичного мистецтва.

Культурна конфігурація – унікальна композиція зв'язків культурних елементів у системі певного історико-культурного типу.

Культурна система – впорядкована сукупність культурних елементів, яка характеризує унікальність певного історико-культурного типу, що історично склалася у практиці та свідомості певної людської спільноти.

Лібрето - (від італ. *libretto* – книжечка) – 1) Літературна основа-текст музичного твору; 2) Сценарій балету, масового дійства.

Лінеарність – якість голосоведення, послідовність звуків, які утворюють мелодичну лінію. Лінеарність переважно притаманна поліфонічній музиці, а також монодії та гетерофонії, виявляючись у безперервності розгортання мелодичних ліній.

Ліричне сопрано – легкий високий жіночий голос, менш рухливий, але з більш м'яким тембром, ніж колоратурне сопрано.

Ліричний баритон – досить рухливий середній чоловічий голос м'якого тембру.

Ліричний тенор – високий чоловічий голос м'якого ніжного тембру, гнучкий та рухливий.

Лякрімоза (від *итал.* lacrima – сльоза) – частина реквієму, заключний розділ секвенції Dies irae, який починається цим словом.

Магістерська робота – завершене самостійне дослідження, у якому висунуті для захисту наукові положення виступають свідченням достатнього науково-теоретичного і науково-практичного рівня, уміння творчо використовувати сучасні методи досліджень.

Мануальна техніка (від *лат.* manualis – ручний) – система диригентських жестів, за допомогою яких здійснюється керування виконавським колективом (хором, оркестром).

Масова культура – сукупність явищ сучасного соціокультурного процесу, орієнтованих на формування споживацького типу людини і маніпулювання на цій основі її свідомістю

Меморіальний жанр (від *лат.* memorialis – пам'ятний) – жанр музичних творів (з текстом або без нього), присвячених вшануванню і пам'яті видатних подій або осіб.

Методика – це галузь педагогічної науки яка вивчає теоретичні аспекти навчання якогось предмету. Музично-навчальна і виховна складова частина педагогічної науки яка вивчає закономірності, завдання, зміст, організацію, форми і методи музично-освітньої та виховної роботи з дітьми.

Методика музичного виховання – складова педагогічної науки, вивчає закономірності, принципи, завдання, зміст, організацію, форми і методи музично-освітньої та музично-виховної роботи з дітьми.

Методика роботи з музичним колективом – це опис конкретних прийомів засобів, способів, технік педагогічної діяльності в процесі гри на музичних інструментах. Методика навчання предмету включає: мету навчання, освітні, виховні, розвиваючі, практичні цілі, зміст, принципи, засоби, форми і методи навчання.

Мецо-сопрано (від *итал.* mezzo – середній та сопрано) – жіночий голос, середній між сопрано і контральто.

Мистецька педагогіка – наука про мистецьку освіту; теорія і практика естетичного виховання дітей і молоді, опанування ними різновидів мистецтва в загальноосвітній школі та позашкільних освітніх установах; самостійна галузь професійної педагогіки, об'єктом дослідження якої є проблеми професійної підготовки фахівців у галузі мистецтва; вона включає педагогіку загальної мистецької освіти та естетичного виховання, педагогіку професійної мистецької освіти, до якої належать музична, театральна, хореографічна, художня, музейна педагогіка та ін.

Міграційна наукова школа – це об'єднання вчених, які орієнтувалися на запозичення фольклорних процесів від інших народів.

Міфологічне фольклорне мислення – це гіперболізація музично-поетичних образів або персонажів, які творять символічний ряд й дають можливість особливо художньо сприймати твір.

Модальна музика – це така музика, яка розгортається горизонтальним способом.

Моделювання – метод, при якому досягається пізнання предметів та явищ на основі їх подібності з іншими шляхом створення штучної системи, котра містить істотні ознаки оригіналу, відображає з певною точністю властивості досліджуваного об'єкта.

Модерн – художній світогляд, який тяжіє до естетизації навколишнього середовища.

напрям у музиці, якому притаманний рішучий відхід від естетичних критеріїв і традицій класичного музичного мистецтва (пізній романтизм, імпресіонізм з деструкцією тональної гармонії, «нова музика» тощо).

Модернізм (від *франц.* moderne – найновіший, сучасний) – напрям музики, якому притаманний рішучий відхід від естетичних критеріїв і традицій класичного музичного мистецтва – пізній романтизм, імпресіонізм з деструкцією тональної гармонії, «нова» музика тощо.

Монографія – найбільш повне і вичерпне висвітлення результатів наукового дослідження, проведеного одним автором або авторською групою, завершеного одержанням фундаментальних наукових досягнень.

Монодія (від *грец.* monos – один і odos – пісня) – 1) В давньогрецькій музиці – сольний спів, а також спів соліста з інструментальним супроводом, який висловлював почуття персонажа; 2) В Італії XVI–XVII ст. – арія, сольний мадригал, речитатив; 3) З XVIII ст. – одноголосний спів без супроводу (сольний або унісонний).

Музикознавство – наука, що вивчає музику як особливу форму художнього осягнення світу, її зв'язки з дійсністю та іншими галузями людської культури, а також закономірності та особливості музичного мистецтва, що визначають його специфічний характер. До Музикознавства належить низка наукових і навчальних дисциплін історичного та теоретичного спрямування, а також музичні сфери етнології, фольклористики, естетики, педагогіки, психології, соціології, акустики, біофізики, біомеханіки, інформатики, кібернетики, електроніки, архівістики, бібліографії, палеографії, текстології, кібернетики, критики, нотографії, інструментознавства та інших галузей.

Музична драматургія – вміння в музиці драматичного розгортання дії, яка визначає форму, композицію і засоби виразності музично-драматичного твору (опери, балету, ораторії тощо).

Музична ілюстрація – включення до лекції (уроку, бесіди) з мистецтва музичних творів або уривків, що спряють кращому засвоєнню змісту заняття.

Музична імпровізація – (лат. improvisus – несподіваний, раптовий) – це найдавніший вид музичної творчості, складання музики водночас з процесом її виконання.

Музична культура суспільства – розглядається як складна система, яку складають музичні цінності, створені в даному суспільстві; всі види діяльності щодо створенню, збереженню, відтворенню, поширенню, сприйманню і використанню музичних цінностей.

Музична освіта – це підсистема освітньої галузі, що гармонійно поєднує музичне навчання, виховання і розвиток дітей і молоді засобами музики й покликана підготувати їх до активної участі у соціокультурному житті, до подальшої музично-естетичної освіти.

Музична пам'ять – здатність впізнавати і відтворювати музичний матеріал.

Музична педагогіка – галузь наукових знань, яка вивчає закономірності пізнання музичного мистецтва, становлення та розвитку особистості у процесі цього пізнання; вона узагальнює теорію і практику музичного навчання та виховання, музичної освіти (професійної та загальної).

Музичне виховання – це цілеспрямований та систематичний розвиток музичної культури, музичних здібностей людини, виховання емоційної чутливості до музики, розуміння і переживання її змісту; процес передачі суспільно-історичного досвіду музичної діяльності від одного покоління до іншого, який включає елементи музичного навчання та музичної освіти; забезпечення педагогічних умов формування світоглядних уявлень, музичної культури, ціннісних орієнтацій, духовного світу особистості засобами музичного мистецтва.

Музичне навчання – процес цілеспрямованого пізнання явищ музичного мистецтва, освоєння способів музичної діяльності в результаті взаємодії

учитея з учнем; це форма пізнання дійсності, яка окрім інтелектуального передбачає також емоціно-образне освоєння світу; результати такого пізнання виявляються у внутрішніх духовних стимулах поступків, емоціно-ціннісних критеріях та орієнтирах.

Музичний театр – загальна назва музично-сценічного виконавського колективу (соліти, хор, оркестр та ін.), який здійснює вистави творів різних жанрів (опер, мюзиклів тощо).

Музично-естетична компетентність – готовність особистості до самостійної діяльності та творчої самореалізації в сфері музики, безперервного духовно-естетичного самовдосконалення протягом життя.

Музично-естетичний розвиток – процес становлення особистості як суб'єкта музичної діяльності, який передбачає розвинутість сенсорної та емоціно-почуттєвої сфер, образно-асоціативного мислення, загальних та спеціальних здібностей.

Музично-педагогічна думка – одна з форм індивідуальної та суспільної свідомості, яка включає відомості з різних галузей наукових знань, зокрема педагогіки, психології, естетики, філософії, мистецтвознавства; вона узагальнює музично-педагогічну теорію і практику, прогнозує напрямки їх подальшого розвитку.

MIDI-клавiатура – пристрій у вигляді фортепіанної клавіатури, призначений для генерування та передачі MIDI-повідомлень іншому MIDI-сумісному приладу (наприклад комп'ютеру, або апаратним синтезаторам чи семплерам).

Народна музична творчість – це передача музично-поетичної творчості народу від покоління до покоління усним способом.

Народномузична форма – це структурне зіставлення словесного, власне пісенного та мелодичного рівнів у пісні.

Народнопісенний жанр – це система типологічних характеристик пісень, пов'язаних з обрядом або із звичайними обставинами виконання

Наука – динамічна система знань об'єктивних законів природи, суспільства і мислення, які перетворюються у безпосередню продуктивну силу суспільства у результаті спеціальної діяльності

Наукова стаття – основний вид оперативної публікації про нові дослідження з конкретної тематики.

Наукове дослідження – процес та результат спеціально організованої діяльності щодо постановки та розв'язання проблеми, яка входить до кола певної науки, на основі використання загальнонаукових та конкретно наукових (емпіричних) методів дослідження. Його мета – створення нового теоретичного знання (теорії) на основі висування наукової ідеї, гіпотези, розробки методологічних та методичних основ дослідження, проведення експерименту (практичної перевірки наукової ідеї).

Неокласицизм – напрямок у музиці 20-30-х років XX ст., представники якого зверталися до принципів музичного мислення та жанрів, типових для бароко. Прибічниками Неокласицизму в музиці були А.Казелла, О.Респігі, А.Онеггер, Ф.Пуленк, П.Хіндеміт та інші. Найвидатнішим з-поміж композиторів цього напрямку був І.Стравінський.

Неоромантизм (нім. Neoromantik, англ. neoromanticism) – пізній період романтизму, пов'язаний з творчістю композиторів, які звертались до естетики романтизму на знак протесту проти надмірностей «другого авангарду».

Неповний хор – змішаний хор без тієї чи іншої партії.

Неофольклоризм – оновлення засобів композиції в європейській музиці першої третини XX ст. шляхом використання фольклорних джерел (Б.Барток, З.Кодай, Б.Лятошинський, Д.Мійо, М. де Фалья, І.Стравінський, Л.Яначек, В.Гаврилін, Г.Свиридов та ін.).

Нотація – це перенесення звучання музичного твору нотними засобами із фонограми або людського голосу на папір.

Нотний редактор – комп'ютерна програма, призначена для набору нотного тексту.

Нюанси (від *франц.* nuance – відтінок) – динамічні відтінки зміни характеру звучання. Нюансування – важливий засіб виразності, пов’язаний з фразуванням, стилем твору й індивідуальністю виконавця.

Образ музичний – узагальнене відзеркалення в музиці явищ дійсності і духовного світу людини. Образ музичний розкривається через виклад музичної теми, її розвиток, варіювання, доповнення тощо. У великих музичних творах музичний образ виступає як складна художньо-емоційна система, що забезпечує

Обрядовий фольклор – це такий фольклор, який виконується при відповідному обряді і поза ним не може функціонувати.

Однорядкова форма – це така форма, в основу якої покладено просте речення.

Оліготонічний – це такий ладозвукоряд, який акумульований в межах прими-сексти.

Опитування – підгрупа методів дослідження емпіричного рівня, яка охоплює бесіду, інтерв’ю, анкетування за спільною ознакою – можливістю дізнатися про мотиви дій, потреби, інтереси, позиції, погляди, смаки, власні судження респондентів.

Оперний хор – один з компонентів оперної вистави. Роль хору посилювалась поступово, а функції залежать від особливостей оперного жанру, стилю епохи і композитора: побутовий чи декоративний фон, коментатор, безпосередній учасник дії. Від епізодичного використання в опері-серія та опері-буффа (XVII–XVIII ст.), наближення до ораторіального стилю в операх епохи класицизму (Х. В. Глюк, Л. Керубіні, частково – В. А. Моцарт) у XIX ст. значення оперних хорів істотно зростає відповідно до розвитку образу «народу», посилення їх ролі у створенні національного колориту та загальних настроїв.

Органний пункт – більше чи менше витримуваний або повторюваний звук в басовій партії. Найчастіше застосовується на тонічному або домінантовому звуці.

Орнаментика (від *лат.* ornamentum – прикраса) – сукупність звуків, які прикрашають основну мелодичну лінію. Розрізняють невеликі мелодичні прикраси (трель, мордент, групето тощо) та прикраси у вигляді мелодичних фігурацій. У хоровій творчості використовується рідко.

Орфеон (*фр.* Orphéon) – хорові аматорські чоловічі товариства, які виникли у Франції і за метою і формами діяльності аналогічні німецьким лідертафель. Вперше з'явилися у середині 1830-х років.

Орфоенія (від *греч.* orthos – правильний, *eros* – мова) – правильність вимови тексту.

Оформлення результатів дослідження – процес його удосконалення, котрий передбачає уточнення логіки викладу матеріалів дослідження; коректування понятійного апарату і термінології; обґрунтування висновків і рекомендацій.

Паралелізм – це таке поєднання двох синтаксичних речень, в яких відбувається зіставлення двох, різних за змістом образів.

Паратаксис – це поєднання двох або більше речень, які в смисловому відношенні поєднані між собою.

Партитура – (*італ.* *partitura* – розподіл) – система роздільного запису на кількох нотоносцях, розташованих колонкою і поділених спільними тактовими рисками, всіх голосів багатоголосного твору для виконання ансамблем, оркестром або хором. Сучасна партитура сформувалася до середини XIX ст. Партії інструментів розташовуються оркестровими групами за висотним принципом, що дає змогу диригенту охопити поглядом весь запис. Починаючи з 50-х років XX ст., до партитури включають способи нотації нових видів композиторської техніки та електронних музичних інструментів.

Паспортизація фольклорного твору – це запис повних відомостей про інформатора, рік його народження, зазначення місця проживання, професії та освіти.

Педагогічне спостереження – метод науково-педагогічного дослідження, що ґрунтується на безпосередньому та опосередкованому сприйманні педагогічних явищ, характеризується цілеспрямованістю, послідовністю проведення, точною фіксацією отриманих результатів.

Педагогічний експеримент – метод одержання нового педагогічного знання, який має складну структуру та здійснюється за допомогою групи методів емпіричного пізнання. Полягає у внесенні в педагогічний процес принципово важливих змін (активних факторів) у відповідності з поставленими завданнями та висунутою гіпотезою, що дає змогу розкрити суттєві відношення між елементами досліджуваного явища, описати їх кількісно та якісно.

Пентатоніка – це такий ладозвукоряд, в якому є звукові пропуски між сусідніми ступенями.

Підголоски – 1) Варіанти-відгалуження від основного наспіву; 2) вторинні голоси, що підпорядковані з провідною мелодією.

Пісня – структурно проста форма вокально-хорової, згодом – інструментальної музики. Типовою ознакою є наявність кантиленної мелодії з супроводжуючими голосами; недеталізованість у відтворенні тексту. У хоровій творчості розвиток жанру пов'язаний з творчістю композиторів-романтиків. Розрізняють за походженням, жанрами, структурою та способами виконання. Складається з куплетів або строф різної структури.

Подвійний хор – хор, поділений на дві частини (два окремі хори). Кожна з них включає всі партії самостійного хору, а їх поєднання утворює багатоголосний (з восьми та більше голосів) хоровий ансамбль. Прототипом принципу звучання цього типу хору є антифонний спів. Переважно використовуються змішані склади, рідше – однорідні (подвійні чоловічі хори в опері «Лоенгрін» Р. Вагнера).

Полістилістика – навмисне поєднання в одному творі несумісних або надзвичайно відмінних, різнорідних стилістичних елементів.

Поліфонія – (від грец. poly – багато і phone – звук) – вид багатоголосся, у якому окремі мелодії, або групи мелодій мають самостійне значення і самостійний інтонаційно-ритмічний розвиток, зберігаючи рівноправність голосів та розбіжність в різних голосах каденцій, цезур, кульмінацій, акцентів та ін.

Поліхудожня освіта – розширення й поглиблення змісту навчання і виховання за рахунок впливу різних видів мистецтва, їх взаємодоповнення й взаємозбагачення.

Порівняння – метод наукового дослідження теоретичного рівня, за яким відбувається зіставлення досліджуваних предметів та встановлення їх подібності або відмінності. Вимоги до використання методу: зіставлення однорідних предметів, порівняння за суттєвими ознаками. Цей метод лежить в основі індуктивних та дедуктивних висновків, аналізу, синтезу, класифікації.

Праксеологія – (гр. practicos – діяльний, активний) – теорія вивчення цілеспрямованої перетворюючої діяльності, здатності до неї людини.

Приспів – 1) В хорових піснях друга половина куплету, яку після заспіву виконує хор; 2) В куплетній формі частина куплету з незмінним текстом, яка повторюється в кожному куплеті пісні.

Протестантський хорал (з нім. das protestantische Kirchenlied, букв. – протестантська церковна пісня) – духовний піснеспів німецькою мовою, запроваджений в епоху Реформації на противагу григоріанському хоралу. Широко використовувався як основа хорових обробок німецькими композиторами епохи Бароко.

Професійна музична освіта – становлення та розвиток особистості у процесі засвоєння професійних знань, умінь, досвіду, здобуття фахових компетентностей, необхідних для професійної музичної діяльності; сукупність освітніх результатів, отриманих в результаті навчання, рівень сформованості професійної музичної та особистісної культури; система організації професійного музичного навчання та виховання

Псалми (від *грец.* psalmos, ψαλμός – хвалебна пісня) – біблійні пісні-молитви, створення яких приписується царю Давиду і які містяться у Псалтирі, дев'ятнадцятій книзі Старого Заповіту (загальна кількість – 150). Тексти псалмів та їх фрагменти широко використовувалися в хоровій творчості як самостійні твори та у розділах великих композицій (наприклад, мотети Палестрини, Лассо, Й. С. Баха).

Регент - (від *лат.* regentis – правлячий) – керівник церковного хору.

Ремінісценція (від *лат.* reminiscentia – спогад) – в музичному творі повернення мотиву чи теми, що прозвучали раніше, як нагадування про їх попереднє проведення.

Репертуар (від *франц.* repertoire – перелік, список) – 1) Сукупність творів, які виконують окремі виконавці або колективи, а також призначених для виконання солістами чи певними складами виконавців; 2) Перелік музичних творів, які знає і може виконувати певний виконавець, ансамбль чи колектив (хор, оркестр тощо).

Речитативність (від *італ.* recitare – читати вголос, декламувати) – принцип, заснований на відтворенні декламаційного мовлення.

Римська поліфонічна школа (*італ.* scuola romana) – явище в хоровій творчості епохи Відродження (XVI– XVII ст.). Виникло під впливом Палестрини. Представники – Дж. М. і Б. Наніні, Г. Аллегрі, Ф. Анеріо.

Ріпієно (*італ.* ripieno – повний) – термін, аналогічний до tutti. Вказував на вступ всього хору або партії після сольних епізодів.

Романтизм – художня течія, сформована в кінці XVIII – на початку XIX ст. Романтичний метод характеризується гострим зіткненням образних антитез, протиставленням світу прекрасних, недосяжних ідеалів та трагічної дійсності, драматичною конфліктністю (в музиці – творчість Р.Шумана, Р.Шуберта, Ф.ліста, Ф.Шопена та ін.).

Рондо – музична форма, в якій не менше трьох разів проведення головної теми чергується з епізодами.

Сакральне – світоглядна категорія, яка виділяє сфери буття, що сприймаються як відмінні від буденної реальності, особливо ціннісні, священні.

Санктус (лат. Sanktus – Святий) – розділ католицької меси, розташований між Credo і Agnus Dei,

Сегмент – це найменша структурна частина музичного твору в межах від трьох до семи складонот.

Секвенція (пізньолат. sequentia – послідовність, від sequens – наступний) – 1) послідовне переміщення певної мелодичної чи гармонічної побудови у висхідному чи низхідному напрямку; 2) піснеспів католицького богослужіння. Виник у IX ст. на основі юбіляцій.

Серіація – це багаторазове повторення однієї ритміко-інтонаційної фігури, яка в сумі творить одне ціле.

Силабомелодична модель – це типова організація словесної і музичної акцентуації.

Синкретизм первісного мистецтва – переплетіння різномайття виразових засобів: словесних, звукових, жестомімічних, орнаментальних, зображальних.

Синтез – метод наукового дослідження теоретичного рівня для вивчення об'єкта у цілісності, єдності і взаємозв'язку його частин, який полягає у відновленні цілісності досліджуваного предмету, в об'єднанні різних теоретичних тверджень для отримання нового знання.

Соло (від лат. solus – один, єдиний) – 1) основна, наділена найбільш значимою виразністю партія у творі для кількох виконавців; 2) найбільш виразний голос у фрагменті гомофонного складу.

Соноризм (від лат. sonorus — дзвінкий, звучний, фр. sonore — звучність) – сучасний метод композиції (сонорика, сонорна техніка), що оперує темброво яскравими звучаннями – сонорами, які неможливо висотно диференціювати. В соноризмі виокремлюється три основні градації: колористика, де можна розрізняти тони барвистих звучностей;

сонорика, де за яскравого відчуття барвистого звучання відрізняється незначна частина тонів; сонористика – музика темброзвучностей без певної висоти і ефекту тоновості, які сприймаються як цілісності, що не підлягають поділу на тонові частини барвних блоків.

Сопрано (*ит. soprano* – верхній, вищий) – 1) Найвищий жіночий голос; 2) В гармонії – назва верхнього (першого) голосу; 3) Партія в хорі або вокальному ансамблі, яка складається з високих дитячих або жіночих голосів.

Спеціалізація – набуття особою здатностей виконувати окремі завдання та обов’язки, які мають особливості, в межах спеціальності.

Спеціаліст – освітньо-кваліфікаційний рівень (ОКР) вищої освіти особи, яка на основі ОКР бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатній для виконання завдань та обов’язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Сприймання – психічний процес прямого відображення у свідомості суб’єкта сенсорної інформації.

Сприймання «адекватне» – ідеал, еталон досконалого сприймання певного твору, оснований на досвіді всієї художньої культури. Воно вимагає прочитання твору у світлі музично-мовних, жанрових, стилістичних, духовно-ціннісних принципів культури.

Сприймання музики – процес і результат актуалізації психічних механізмів, в якому музика – специфічний об’єкт впливу на людину. Психічні процеси, задіяні у сприйманні музики, включають у себе весь спектр свідомості: від найпростіших відчуттів – до найскладніших операцій музичного інтелекту.

Сприймання музичне - осягнення і осмислення тих значень, якими володіє музика як мистецтво, як особлива форма відображення дійсності, як естетичний художній феномен.

Сприймання «реальне» – конкретний акт сприймання музики, що має художньо-естетичну мотивацію і характеризується особливостями та ступенем музичного сприймання суб'єкта, рівнем його загальної культури, наявністю досвіду спілкування з музикою різних жанрів та стилів, комунікативною ситуацією.

Сприймання художнє – комплексна психічна діяльність, процес і результат розумово-почуттєвої активності людини.

Стабат матер (від лат. Stabat mater dolorosa – стояла мати скорботна) –

1) Одна з середньовікових секвенцій, гімн католицького церковного обіходу, присвячений Божій Матері; 2) самостійний богослужбовий або духовний твір. Автором тексту вважається італійський поет Я. да Тоді. В хоровій музиці використано такими визначними композиторами, як А. Вівальді, Дж. Б. Перголезі, Й. Гайдн, Ф. Шуберт, Дж. Россіні та ін.

Стиль музичний (від грец. stvlos – паличка для писання) – сукупність засобів та прийомів художньої виразності, яка історично склалась і відображає естетичні погляди різних суспільних груп певної епохи або творчого напрямку. Поняття стилю визначає значні етапи розвитку музичного мистецтва або регіони поширення (напр., класицизм, романтизм, бароко, рококо, сентименталізм, веризм, імпресіонізм, експресіонізм і т.д., а також східний, іспанський, слов'янський, африканський, негритянський, південноамериканський та ін.); національну чи індивідуальні приналежність.

Строгий стиль – 1) Стиль поліфонічної музики, якому властиві сувора визначеність інтонаційних і ритмічних норм (діатонічність, плавність голосоведення, використання натуральних ладів, ритмічна простота, розміреність руху), властивий хоровій поліфонічній музиці XV–XVI ст.

Структуротворче повторення – це таке повторення, при якому менші ритмічні побудови повторюються не точно.

Субкультура – цілісне утворення всередині культури, що відрізняється власною системою цінностей, звичаїв і норм.

Сучасна етномузикологія - це наука, яка вивчає теоретичні проблеми сучасних фольклористичних процесів.

Te Deum – католицький гімн. Назва походить від початкових слів «Te Deum laudamus» – «Тебе Бога, хвалимо». Створення приписують Амвросію Медіоланському (IV ст.). Відомі хорові твори на його основі належать Д. Букстехуде, Г. Ф. Генделю, Й. Гайдну, В. А. Моцарту, А. Брукнеру та ін.

Тези – стислий виклад основних думок, публікація яких передбачає попереднє ознайомлення учасників конференцій, семінарів, симпозіумів та інших наукових форумів з результатами проведеного дослідження.

Тематизм – поняття, яке узагальнює весь тематичний матеріал окремого твору. В XX ст. поширились нові форми тематизму – так званий мікротематизм, де роль теми виконує мотив і навіть окремі інтонації або інтервали.

Тенденція – поняття, яке узагальнює весь тематичний матеріал окремого твору. В XX ст. поширились нові форми тематизму – так званий мікротематизм, де роль теми виконує мотив і навіть окремі інтонації або інтервали.

Тембр (від *франц.* timbre – дзвіночок, позначка, відмінний знак) – 1) забарвлення звуку чи голосу. Залежить від специфіки сполучень обертонів; 2) важливий засіб музичної виразності.

Тенор (від *лат.* tenere – тримати, спрямовувати) – 1) Високий чоловічий голос; 2) В музиці багатоголосного складу – голос, що знаходиться між басом і альтом); 3) З XIII ст. – основна партія контрапунктичного твору, що викладає головну мелодію (кантус фірмус) і спочатку був нижнім голосом двоголосного твору.

Тенор-альтіно – найвищий чоловічий голос.

Тест – система психолого-педагогічних завдань, спрямованих на дослідження окремих рис, властивостей особистості. Категорії тестів: тести успішності (оцінка наявного рівня знань чи умінь, прогнозування

ймовірного рівня); тести здібностей (тести загальних здібностей, тести інтелекту, тести спеціальних здібностей); індивідуальні тести (виявлення якостей темпераменту та характеру особистості).

Тотемізм – це етап у фольклорному мисленні, коли певні образи чи персонажі є в родових зв'язках із людиною.

Тутті (*итал.* tutti – всі) – виконання всім складом хору.

Унісон - (від *итал.* unisono – однозвучний) – 1) Одночасне звучання двох або кількох голосів на одному ступені звукоряду, яке утворює повний консонанс, інтервал чистої пріми або октави; 2) Виконання однієї партії кількома співаками або інструменталістами.

Фактура - (від *лат.* factura – виготовлення, обробка, побудова) – конкретне оформлення музичної тканини, характер її вертикального розгортання. Як синонімічні використовуються терміни «склад», «виклад». Основні типи фактури – монодична, гомофонічна, акордово-гармонічна, поліфонічна.

Фермата (від *итал.* – зупинка) – знак продовження звучання або паузи на невизначений час. Застосовується всередині музичної побудови (серединна фермата) переважно на кульмінаційній вершині і наприкінці музичних побдов (заклучна фермата).

Фетишизм – це етап у фольклорному мисленні, яке набирає властивостей сакральних предметів або амулетів.

Фольклоризм – це такий процес, в якому фольклорний твір перенесений з природного побутування в інші (сценічні) форми.

Фразування – 1) виразне художньо-сміслові членування музичної тканини на фрази й інші побудови; 2) важливий засіб виразності. Здійснюється за допомогою артикуляції, нюансування, цезур тощо

Фротолла (*итал.* frotta – натовп) – італійська світська хорова пісня ліричного змісту. Виникла і поширилася в XV–XVI ст.

Фуга (від *лат.* – біг) – форма поліфонічного твору. Заснована на імітаційному проведенні однієї, двох, рідше – трьох тем за визначеним

тональним планом у всіх голосах (найменша кількість – два). Проведення теми в іншому голосі називається відповіддю; при точному повторенні відповідь класифіується як реальна; при змінах – тональна. Мелодія, що контрапунктично супроводжує проведення теми називається протискладненням (утримане або неутримане). Розділи фуги: обов'язкові (експозиція, реприза), необов'язкові [контрекспозиція, середня частина (розробка), кода]. Фрагменти, в яких відсутнє проведення теми, називаються інтермедіями. Класична структура фуги склалася в епоху Бароко, в межах поліфонії вільного стилю. Форма використовується в окремих творах, частинах циклічних творів, а також – операх.

Фугато (італ. фугоподібно) – поліфонічний епізод або частина твору, заснованого на імітаційній техніці.

Херувимська – богослужбовий піснеспів у православному обряді, назва якого походить від слів «Іже херувими».

Хорал (від лат. cantus choralis – піснеспів) – 1) Хоровий спів на релігійний текст: одноголосний унісонний – в католицькій церкві; багатоголосний – в протестантській; 2) Акордовий виклад рівномірними тривалостями переважно в повільному темпі; 3) Хорова акордово-гармонічна обробка хорального піснеспіву.

Хормейстер (від нім. Chormeister – хоровий майстер) – керівник хорового колективу, диригент хору.

Хорова музика – музика, призначена для виконання хоровими колективами.

Хорова партія – група однорідних голосів у хорі, які виконують свою партію в унісон. Переважно поділяється на вищі і нижчі групи відповідно до тембрової диференціації (більш високі, перші та більш низькі, другі голоси).

Хорове письмо – створення та аранжування музики для виконання хором, яка враховує специфічні умови хорового співу (діапазони голосів, теситурні можливості, зручність голосоведення, особливості тексту,

акустичний ефект та ін.) і може викликати естетичну насолоду як у виконавців, так і у слухачів. Передбачає володіння хоровими засобами на основі знань про особливості голосів, голосоведення, хорової техніки тощо. Х. п. змінюється і розвивається водночас із зміною і розвитком музичних стилів і напрямків.

Цезура - (від *лат.* – розсічення) – 1) межа між частинами музичного твору; 2) виконання із майже непомітною паузою. Сприяє виразності і осмисленому виконанню музичних творів. Розділяють завершальну (кінець твору), обмежувальну (між частинами), роздільну (між мотивами і фразами), об'єднуючу (при наскрізному русі голосу і без взяття дихання) цезури.

Чоловічий хор – однорідний хор, до якого входять тільки чоловічі голоси – тенори, баритони і баси. Найпоширеніший склад в епохи Середньовіччя і Відродження.

Юбіляція - (від *лат.* jubilatio – тріумфування) – 1) В католицькому співі – орнаментальна імпровізація тріумфального характеру, яка виконувалась на останніх складах слова «Алилуія»; 2) в поліфонії строгого стилю – жвавий мелодичний рух, що заповнює проміжки між основними долями, інакше мелодична фігурація.